

Инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳамда манфаатлари — энг олий қадрият.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2013-yil 9-noyabr, shanba №89 (8634)

БАРЧА ЮТУҚЛАРИМИЗНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСИ

Бугунги тинч ва осуда ҳаётимиз, барча соҳаларда эришяётган ютуқларимиз, она Ватанимизнинг жаҳон ҳамжамиятидан муносиб ўрин эгаллаши замирида Ўзбекистон Республикаси Конституциясида белгиланган ҳуқуқ ва кафолатлар мужассам. Президентимиз Ислом Каримов ташаббуси, халқимизнинг хоҳиш-иродаси билан бундан 21 йил муқаддам қабул қилинган Асосий қонунимиз барча соҳалар каби таълим тизимини ҳам сифат ва мазмун жиҳатдан тубдан ислоҳ

8-dekabr — O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi kuni

қилиш, унинг дунё миқёсида кенг эътироф этилиши, ёш авлодни ҳар томонлама соғлом ва баркамол, юксак маънавиятли инсонлар этиб вояга етказишда мустақкам асос бўлиб хизмат қилмоқда.

Давлатимиз раҳбарининг 2001 йил 4 январда қабул қилинган “Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганишни ташкил этиш тўғрисида”ги фармойиши мамлакатимизда ёш авлоднинг ҳуқуқий онги ва маданиятини янада юксалтириш, ёшларни ватанпарварлик, юрт равнақида дахлдорлик руҳида камол топтиришда муҳим дастуриламал бўлиб хизмат қилмоқда.

(Давоми 5-бетда.)

Oliy Majlis Qonunchilik palatasida

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди.

Қонун тартиби тасдиқланганидан кейин депутатлар иккинчи ўқишда бир қатор қонун лойиҳаларини, жумладан, «Мустақкам оила йили» Давлат дастурини рўйбга чиқариш доирасида ишлаб чиқилган «Васийлик ва ҳомийлик тўғрисида»ги ва «Васийлик ва ҳомийлик тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси

ДЕПУТАТЛАР ҚОНУН ЛОЙИҲАЛАРИНИ ИККИНЧИ ЎҚИШДА КЎРИБ ЧИҚДИЛАР

Қонун қабул қилиниши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги қонун лойиҳаларини кўриб чиқдилар.

Мажлис чоғида таъкидландики, ўтган давр мобайнида мамлакатимизда васийлик ва ҳомийликка муҳтож шахсларнинг, шу жумладан, етим болалар ва ота-онасининг қарамоғидан маҳрум бўлган болаларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишнинг самарали, кўп поғонали тизими яратилди, уларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш бўйича таъсирчан чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

(Давоми 2-бетда.)

МУНОСИБ НАТИЖА

илк одимнинг қандай ташланишига боғлиқ

Анғанавий тарзда ўтказиб келинаётган фан олимпиадалари иқтидорли ўқувчилар орасида ўзаро ижобий рақобат ҳамда билимга чанқоқлик муҳитининг шаклланишида муҳим роль ўйнайди. Ҳозирда умумтаълим муассасаларида беллашувнинг мактаб босқичи қизғин давом этмоқда.

(Давоми 2-бетда.)

Fan olimpiadasi — 2014

ЯНГИ ЎҚУВ АДАБИЁТЛАРИ ахборот-ресурс марказларини бойитмоқда

Дарсликлар фақат фан бўйича билимлар манбаигина эмас, ёшларни мустақил изланишга ҳам йўналтирадиган бир восита. Шундай экан, улар фан, техника ва технологиянинг сўнгги ютуқлари, илғор халқаро тажриба ва тараққиёт тамойилларига мос равишда ёзилиши, ўқитувчи талабанинг қўлидаги асосий қўлланма бўлиши керак.

3-бет

«LET'S SPEAK ENGLISH»

Келинг, инглизча гаплашамиз

Мутахассислар фикрича, лаёқатига кўра ўқувчилар уч тоифага бўлинади: тинглаб ўрганувчилар, кўриб ўрганувчилар, бажариб ўрганувчилар. Охириги тоифага мансуб болаларнинг яширин истеъдодини юзага чиқариш педагогдан катта меҳнат ва заҳмат талаб қилади.

Ўқитувчи бир жойда қотиб қолмай, мунтазам изланишда бўлиши, ижодий салоҳиятини кўпроқ ишга солиши зарур.

7-бет

Ландшафт дизайни:

АРХИТЕКТУРА, САНЪАТ ВА ТАБИАТ УЙҒУНЛИГИ

Мустақиллик йилларида юртимизда ландшафт дизайни асосида яратилаётган иншоот иморатлар инсон тафаккури ва меҳнати билан табиат уйғунлигининг махсули сифатида кўзларимизни қувватмоқда.

Ўзига хос дизайн асосида барпо этилаётган бундай иморатлар юртимиз маҳаллалари кўркига-кўрк, хуснига хусн қўшмоқда.

8—9-бетлар

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Ижтимоий ҳимояга муҳтож болаларни аниқлаш, вояга етмаганлар орасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, уларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини судлар ва бошқа муассасаларда ҳимоя қилиш ишлари йўлга қўйилган.

Депутатларнинг фикрича, «Васийлик ва ҳомийлик тўғрисида»ги қонун лойиҳаси васийлик ва ҳомийликка муҳтож шахсларнинг, шу жумладан, етим болалар ва ота-онасининг қарамоғидан маҳрум бўлган болаларнинг ҳуқуқ ва

нинг ҳуқуқий механизмлари белгиланмоқда.

«Васийлик ва ҳомийлик тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни қабул қилиниши муносабати билан айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳаси амалдаги ҳуқуқий нормаларни янги қонун ҳужжатига мувофиқлаштириш мақсадида ишлаб чиқилди. Оила кодексига киритилган тузатишлар васийлик ва ҳомийлик механизmlарини ривожлантиришга, етим болалар ва ота-онаси қарамоғидан маҳрум бўлган болалар

тириш, монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш давлат органи ташкил этилиши муносабати билан айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимча киритиш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси кўн тартибидagi кейинги масала бўлди. Янги қўмитанинг ташкил этилганлиги, қўмита зиммасига юклатилган вазифаларга мувофиқ судлар қўриб чиқиши учун киритилган даъволар бўйича қўмита ва унинг ҳудудий органиларга давлат божи тўлашдан озод этилаётганлиги муносабати билан амалдаги бир қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга ту-

ДЕМОКРАТИЯ ВА ОШКОРАЛИК — ЭНГ МУҲИМ ОМИЛ

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгашининг 2013 йил 12 сентябрдаги «Фуқаролар йиғинлари раислари (оқсоқоллари) ва уларнинг маслаҳатчилари сайловига тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказиш

ташкил этиш ҳамда ўтказишга қўмаклашувчи комиссиялар фаолиятини самарали тарзда мувофиқлаштириб бориш мақсадида ҳудудларга бириктирилди.

Вилоят ҳамда барча шаҳар ва туманлар ҳокимликларининг

Kuchli davlatdan — kuchli fuqarolik jamiyati sari

тўғрисида»ги қарорига асосан ноябрь-декабрь ойларида бўлиб ўтадиган сайловларга Қашқадарё вилоятида ҳам қизғин тайёргарлик кўрилди.

Бўлажак сайловларда вилоятда 637 маҳалла фуқаролар йиғини раиси ва уларнинг олти минг нафардан зиёд маслаҳатчиси сайланади. Айни пайтда фуқаролар йиғинлари раислари (оқсоқоллари) ва уларнинг маслаҳатчилари сайловини ташкил этиш ҳамда ўтказишга қўмаклашувчи вилоят комиссияси, ишчи гуруҳлари тузилиб, улар амалга оширадиган тадбирлар режаси тасдиқланган. Комиссия таркибига ҳудуддан сайланган сенаторлар, халқ депутатлари вилоят кенгаши доимий комиссиялари раислари ва депутатлари, нодавлат ноҳиялар ташкилотлари ҳамда оммавий ахборот воситалари вакиллари киритилди. Вилоят комиссияси аъзолари халқ депутатлари туман ва шаҳар кенгашлари томонидан тузилган фуқаролар йиғинлари раислари (оқсоқоллари) ва уларнинг маслаҳатчилари сайловини

сайловга қўмаклашувчи комиссиялари фуқароларни қабул қилиш хоналари, компьютер жамламалари ва ишонч телефонлари билан таъминланди.

Ушбу жараёни уюшқоқлик билан ўтказиш мақсадида комиссиялар ва ишчи гуруҳлари аъзолари иштирокида жойларда кўплаб семинарлар, давра суҳбатлари ташкил этилди. Уларда янги тахрирда қабул қилинган «Фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) ва унинг маслаҳатчилари сайлови тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг асосий қоидалари, сайловни ташкил этиш ҳамда ўтказишга доир вазифалар, сайловни ўтказиш тартибидан фуқароларни кенг хабардор қилишда фуқаролик жамияти институтларининг роли ва аҳамияти ҳақида атрофлича маълумотлар берилди.

Эсонбой РАҲАБОВ,
Фуқаролар йиғинлари раислари (оқсоқоллари) ва уларнинг маслаҳатчилари сайловини ташкил этиш ҳамда ўтказишга қўмаклашувчи Қашқадарё вилояти комиссияси раиси.
(ЎЗА)

ДЕПУТАТЛАР ҚОНУН ЛОЙИҲАЛАРИНИ ИККИНЧИ ЎҚИШДА КЎРИБ ЧИҚДИЛАР

қонуний манфаатларини ҳимоя қилишнинг ҳуқуқий механизmlарини янада тақомиллаштиришга, ушбу соҳада давлат томонидан қўллаб-қувватлашни кучайтиришга, васийлик ва ҳомийлик органиларни ҳуқуқ ва мажбуриятларининг чегараларини белгилашга, ўзига васийлик ёки ҳомийлик белгиланган шахслар мулкни сақлаш ва бошқариш масалаларини тартибга солишга қаратилган.

Унда асосий тушунчалар, васийлик ва ҳомийлик соҳасидаги давлат сиёсатининг йўналишлари, принциплари, давлат органиларнинг вазифалари ҳамда ваколатлари белгиланган бўлиб, васий ва ҳомий тайинлашнинг мукамал тартиби ўрнатилмоқда, васийликдаги ёки ҳомийликдаги шахслар ҳуқуқларининг қонунчилик қафолатлари кучайтирилмоқда, уларнинг мулк ҳуқуқларини ҳимоя қилиш

нинг ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилишнинг таъминлашга қўмаклашадиган.

Умуман олганда, ушбу қонун лойиҳаларининг қабул қилиниши мамлакатимизда васийлик ва ҳомийлик тизимининг тақомиллаштирилишига, ушбу соҳада фаолият олиб боровчи идоралар ва муассасалар фаолиятининг очикилиги ва шаффофлигини таъминлашга хизмат қилади. Ушбу механизmlарнинг тақомиллаштирилиши васийлик ва ҳомийликка муҳтож шахсларнинг барча тоифалари ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш имкониятини янада кенгайтиради.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикасининг хусусийлаштириш, монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш давлат қўмитасини ташкил этиш тўғрисида»ги фармонини ижро этиш мақсадида ишлаб чиқилган «Хусусийлаш-

затишлар киритилмоқда.

Қонун лойиҳаларини муҳокама этиш чоғида барча сиёсий партиялар фракциялари ва Ўзбекистон Экологик ҳаракатидан сайланган депутатлар гуруҳи вакиллари саволлар ва тақлифлар билан сўзга чиқдилар. Улар ҳар бир ҳуқуқий ҳужжатнинг лойиҳаси бўйича партия дастурларига мувофиқ ва сайловчилар фикрларини инобатга олган ҳолда ўз нуктаи назарларини билдирдилар. Депутатлар васийлик ва ҳомийликка муҳтож шахсларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш, давлат бошқаруви соҳасини бундан бун ҳам тақомиллаштириш учун қўриб чиқилган қонун ҳужжатларининг муҳимлигини алоҳида таъкидладилар.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Ахборот хизмати

МУНОСИБ НАТИЖА

илк одимнинг қандай ташланишига боғлиқ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Пойтахтимизнинг Мирзо Улуғбек туманидаги 142-мактабда бўлиб, беллашув жараёни билан танишдик. Муассасада бу йил 90 ўқувчи 15та фандан билим ва маҳоратини синовдан ўтказди. Олимпиада уч турда — ёзма иш, тест ҳамда амалий топшириқлар асосида кечаяпти. Ҳозирга қадар билимдон ёшлар кимё, биология, она тили ва адабиёт, рус тили ва адабиёти, ўзбек ҳамда инглиз тили фанларидан беллашди.

— Ўтган ўқув йилида шогирдим Умид Усмонов биология фанидан олимпиаданинг туман bosқичида 1-ўринни олиб, шаҳар миқёсида ҳам юқори натижа қайд этган эди, — дейди биология фани ўқитувчиси Жамила Расулова. — Тўплаган таъриқбалар асосида жиддий тайёрланмокдамиз. Ўқувчиларимда юксак марраларга эришиш истаги кучли. Кимё фанидан энг юқори балл (93 балл) тўплаган Сардор Оллоназаров, Арселон Ҳакимов, биология

фанидан эса 87 балл билан туман bosқичига йўлланма олган Малика Каримова ҳамда Дилноза Абдукаримовадан умидимиз катта.

Муаллиманинг айтишича, ўтган галги фан олимпиадасида шогирдлари ёзма ишларни бажаришда бироз оқсаган. Шу боис айни йўналишдаги тайёргарликка алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Синовларнинг ҳолис ва жиддий ўтишини муассаса таркибида шакллантирилган ташкилий қўмита назорат қилиб бормоқда. Дарҳақиқат, кейинги bosқичларда эришилажак натижа илк bosқичнинг қанчалик адолатли ташкил этилишига боғлиқ.

Ғолиб БАҲРОМОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Ёшларнинг етакчилик қобилиятини ривожлантириш, бошланғич ташкилотлардаги етакчилар ўртасида ўзаро фикр-мулоҳаза, тажриба алмашишга имкон яратиш ҳамда бошланғич ташкилотлар фаолиятини бугунги ижтимоий-сиёсий ва демократик жараёнлар, фуқаролик жамияти талабларидан келиб чиққан ҳолда янги сифат bosқичига олиб чиқиш «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати олдида турган долзарб вазифалардан саналади. Ёшларнинг тўғрисида «Қамолот» ёшлар оромгоҳида «Ватан равнақи йўлида бирлашайлик!» шиори остида ташкил этилган олий таълим муассасалари бошланғич ташкилот етакчиларининг республика форуми худди шу мақсадга қаратилади.

ВАТАН РАВНАҚИ ЙЎЛИДА

бошланғич ташкилот етакчилари яна жам бўлди

Юртимиз олий таълим муассасаларида ҳаракатнинг 74та бошланғич ташкилоти тузилган бўлиб, 218 мингга яқин талабаларни қамраб олади. Бошланғич ташкилотлар талабалар онгига миллий истихлос ғояларини синдириш, иқтидор ва истеъдодларини юзага чиқариш, ижтимоий фаоллигини ошириш, она Ватанга садоқат руҳида тарбиялашга қаратилган маънавий-маърифий тадбирларни амалга ошириш, таълим сифатини таъминлашда жамоатчилик назоратини кучайтириш бўйича фаолият юритиб келмоқда.

— Олий таълим муассасаларидан келган 74 нафар бошланғич ташкилот етакчиси сафида эканимдан хурсандман, — дейди Андижон давлат тиббиёт институтини вакили Дилхуш Якубов. — Форумда тақлиф ва мулоҳазаларимиз билан фаол иштирок этаёпмиз. «Ёшлар муаммолари ва тақлиф-истакларини ўрганиш усуллари», «Ёшлар ҳуқуқларини ҳимоя қилишда бошланғич ташкилотларнинг масъулиятини ошириш», «Оммавий маданият» ва ахборот хуружларига қарши курашиш борасида мафкуравий иммунитетни

шакллантириш», «Таълим сифатини таъминлашда жамоатчилик назоратини кучайтириш» каби мавзулардаги семинар-тренинглар, баҳс-мунозараларга бой ўтди.

Форум доирасида бўлиб ўтган «Энг намунали бошланғич ташкилот» танловининг республика bosқичида иштирокчилар Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатлари, Фуқаролик жамияти шаклланишини мониторинг қилиш мустақил институти, «Қамолот» ЁИХ марказий кенгаши экспертларидан таркиб топган ҳайъат аъзолари олдида ўзларининг йиллик фаолиятлари тўғрисида тақдимот ўтказишди. Ҳақамлар уларни баҳолашда бошланғич ташкилотга таълим муассасасида яратиб берилган шарт-шароитлар, ёшлар билан боғлиқ масалаларни ҳал этишда етакчининг шахсий ташаббуси, билим ва кўникмаси, етакчилик салоҳиятига алоҳида эътибор қаратди. Танлов якунида фаолияти намунали деб топилган 10 нафар бошланғич ташкилот етакчиси ҳамкорлар томонидан рағбатлантирилди.

Дилшод КАРИМОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Юқори малакали мутахассисларни тайёрлашда ўқув адабиётларининг замонавий авлодини яратиш гоятда муҳим саналади. Давр талабларига жавоб берадиган сифатли ўқув адабиёти нафақат талабалар қизиқишини, балки ўқитувчи фаолияти самарадорлигини ҳам оширади. Талабанинг яхши ўқиши, сабоқларни пухта ўзлаштириши дарслик ва адабиётлар билан чамбарчас боғлиқдир. Дарсликлар фақат фан бўйича билимлар манбаи эмас, ёшларни мустақил изланишга ҳам йўналтирадиган бир восита. Шундай экан, улар фан, техника ва технологиянинг сўнги ютуқлари, илғор халқаро тажриба ва тараққиёт тамойилларига мос равишда ишланиши, ўқитувчи талабанинг қўлидаги асосий қўланма бўлиши керак. Ўқув адабиётларида узвийлик ва узлуксизликни таъминлаш, мавзулар изчиллиги, оддийдан мураккабга, хусусийдан умумийликка ўтиб боришига ҳамда мавзуларнинг такрорланмаслигига алоҳида эътибор қаратилиши лозим. Англаганингиздек, бугун олий ўқув юрталари талабалари учун ўқув адабиётлари, ўқув-услубий мажмуалар ва уларни яратишга қаратилаётган эътибор ҳақида сўз юритмоқчимиз.

Юртбошимизнинг 2011 йил 20 майдаги «Олий таълим муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида»-ги қарорида барча фанлар бўйича ҳар бир ўқитувчининг замонавий педагогик ва ахборот технологиялари, шунингдек, мультимедиа воситаларидан фойдаланган ҳолда билим беришига мўлжалланган 6000 ўқув-услубий мажмуанинг яратилиши кўзда тутилган. Қарорда, шунингдек, олий таълим муассасалари ахборот-ресурс марказларини замонавий дарсликлар, ўқув-методик мажмуалар, кўргазмали қуроллар ҳамда маълумот-ахборий нашрлар ва бошқа ўқув-илмий адабиётлар билан таъминлашга алоҳида урғу берилган. Олий таълим муассасалари учун фан ва технология соҳасидаги охириги ютуқларни ўзида мужасам қилган 400 турдаги дарслик ва 800та ўқув-методик қўланмани ишлаб чиқиш бўйича аниқ мақсадлар белгилаб берилган эди. Ўқув жараёни самарадорлигини таъминлаш, ёш авлод салоҳиятини доимий юксалтириш мақсадида «Обод турмуш йили» Давлат дастурининг 35-бандида ўрта махсус, касб-хунар ва олий таълим муассасалари ахборот-ресурс марказини бойитишга хизмат қилувчи 600 минг нусxada 343 номдаги ўқув адабиётларини chop этиш вазифаси белгиланган эди. Бу вазифаларнинг ижроси қай ахволда?

Шу савол билан Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантириш маркази мутасаддиларига мурожаат этдик. Маълумки, мазкур марказ олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида рақобатбардош кадрлар тайёрлаш ва баркамол авлодни тарбиялашга йўналтирилган ўқув-услубий, ташкилий-ҳуқуқий таъминотни ишлаб чиқиш ва замонавий педагогик ҳамда ахборот

технологияларини татбиқ этиш бўйича илмий-услубий ва илмий-тадқиқот муассасаси ҳисобланади.

— Ўқув қўланмалар яра-

трон таълим» миллий тармоғи тақдим этаётган қулайликлар сабабли олий таълим муассасаларида ўқув адабиётларини алмашиш мумкин. Бугун ўқув адабиётларининг электронлаштирилиши натижасида талаба ва китобхонлар дарсликлар билан тўлиқ таъминланди.

«Обод турмуш йили» Давлат дастурининг тегишли банди ижроси юзасидан бугунгача 306 номдаги ўқув адабиётларини chop этиш жараёни бошлаб юборилди. Жумладан, 89 номдаги шундай ўқув адабиётларини chop этиш бўйича нашриётлар билан шартномалар имзоланган.

— Марказнинг ўқув адабиётлари ва мажмуаларининг яратилиши ва электрон шаклга ўтказилишини ташкиллаштириш бўлими бу борадаги ишларни мувофиқлаштириб боради, — дейди мазкур бўлим бошлиғи Ид-

бўйича) йўналиши учун тайёр дори воситаларининг сифатини баҳолаш, қалоқлаш ва ўраш фанидан асосий ўқув адабиёти — дарслик яратилиши керак. Айни кунда мана шу дарсликларни яратиш устида иш олиб боровчи муаллифлар гуруҳи шакллантирилмоқда.

— Президентимизнинг 2011 йил 20 майдаги «Олий таълим муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида»-ги қарорида белгиланган вазифалар ижросини таъминлаш борасида ҳам бир қатор ишлар амалга оширилмоқда, — дейди Идрис Алқаров. — 7000 дан ортиқ ўқув-услубий мажмуалар яратилди ва экспертизадан ўтказилди. Экспертизадан ўтган мажмуалар турдош олий таълим муассасаларида

Қарор ва ижро

назар, барча ўқув адабиётлари давлат таълим стандартлари асосида тайёрланиши, таълим-тарбия жараёнига ҳамкорлик педагогикаси ва ўқитишнинг интерактив усулларини татбиқ қилишга кўмак бериши, тегишли ўқув фанининг назарий ва амалий ривожланиши, узоқ ва яқин ўтмишдаги бой интеллектуал меросимизнинг ўрни ва аҳамиятини кўрсатиши, билимларни онгли равишда ўзлаштириш, қизиқиш уйғота олиш ва мустақил фикрлашга йўналтириш каби хусусиятларга эга бўлиши керак. Юқори даражада умумлаштирилган ва замонавий илмий билимларга асосланган, иллюстрацияларга бой, кўргазмали тасвир ва бадий-услубий жиҳатдан амалий фаолиятга қаратилган дарсликка ўз олдига қўйган мақсадига эриша олади. Шунингдек, дарсликда матн ҳам жозибали баён этилиши керак. Яратилаётган дарсликлар мана шу талабларга жавоб бериши, қолаверса, дизайннинг ўзига хослиги ва қоғознинг сифатлиги билан аҳамиятлидир.

Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида ўқув адабиётларининг дарслик, ўқув қўланма, лу-

ЯНГИ ЎҚУВ АДАБИЁТЛАРИ

ахборот-ресурс марказларини бойитмоқда

тиш жараёни узлуксиз тарзда давом этиб келмоқда, — дейди марказ директори ўринбосари Раҳимберди Ражаббоев. — Хусусан, ихтисосликлари ўзгарган ва қайта ташкил этилган Андижон машинасозлик институти, Наманган муҳандислик-технология институти, Бухоро муҳандислик-технология институтидаги янги таълим йўналишлари ва мутахассисликлари учун давлат таълим стандартлари ишлаб чиқилди, унга мос равишда ўқув дастури яратилди. Маълумки, ўқув дастури мазмунини ўқув қўланмалари ўзида акс эттиради, шундан кейин дарсликлар яратишга киришилди. Кадрлар тайёрлаш миллий моделига мувофиқ узлуксиз таълим тизимида ўқув адабиётлари таълим турлари учун тасдиқланган давлат таълим стандартлари ва фанлар бўйича узвий боғланган ўқув дастурлари асосида тайёрланади. Бу жараён ҳар бир олий таълим муассасасида янги очилган йўналиш ва мутахассисликлар бўйича давом эттирилади. Ҳар бир яратилган дарслик камида 5 йил хизмат қилиши зарур. Шунинг учун мазмун ва нашр сифатига катта аҳамият қаратилади. Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимини ўқув адабиётлари билан таъминлашга қаратилаётган катта эътибор сабабли бугун олий таълим тизимида ҳар 6 нафар талабага битта дарслик тўғри келади. Ахборот-ресурс марказлари имкониятлари ҳам кенгайган. «Элек-

рис Алқаров. — Бўлимда давлат таълим стандартлари асосида ўқув дастурларининг янги такомиллашган вариантлари яратилиши ташкиллаштирилади, олий таълим муассасаларининг ўқув адабиётлари билан таъминланганлик даражаси мониторинги олиб борилади. Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликларининг янгиланган классификатори асосида такомиллашган давлат таълим стандартлари, ўқув режалари ва намунавий фан дастурлари асосида дарсликларни яратиш бўйича муаллифлар таркибини танлаб олиш учун танлов ўтказилди. Жорий йилда мониторинг натижаларига кўра зарур даражада топилган ижтимоий, иқтисод ва ҳуқуқ соҳаси, ишлаб чиқариш техникни, қишлоқ ва сув ҳўжалиги, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот ҳамда хизматлар соҳалари бўйича умумий 93 номдаги дарсликларни яратиш устида иш олиб боришмоқда.

Мисол тариқасида келтирилган бўлсак, санъатшунослик (театршунослик) таълим йўналиши учун режиссёрлик ва актёрлик санъати фанидан, молия йўналиши учун халқаро молия муносабатлари фанидан, гидрогеология ва муҳандислик геологияси йўналиши учун инженерлик (муҳандислик) геодинмикаси фанидан дарслик зарур. Шунингдек, ипакчилик йўналишида ипак қурти экологияси ва боқиш агротехникаси фанидан, саноат фармацевтикаси (турлари

тажриба-синовдан ўтказилмоқда. 470 дан кўпроқ дарслик ва 950 дан ортиқ ўқув қўланма олий таълим муассасалари ўқув адабиётларини яратиш тажрибасига эга, фан йўналишлари бўйича юқори малакали мутахассис-олимлар, профессор-ўқитувчилар томонидан тайёрланди ва босқичма-босқич нашр этилмоқда.

Бугунги кунда олий таълим муассасаларида хорижий тилларни ўқитиш ва ўқув-услубий таъминотини яхшилашга катта эътибор берилмоқда. Жумладан, хорижий тиллар бўйича 50 дан ортиқ дарслик ва ўқув адабиётларини яратиш режалаштирилган бўлиб, шундан 15тасини нашрга тайёрлаш ишлари олиб боришмоқда.

Дарслик яратиш мураккаб жараён. Бунда, аввало, белгиланган талабларга қатъий риоя этилиши керак. Таълим турларининг хусусиятларидан ва нашр шаклидан қатъий

ғат, изоҳли луғат, маълумотлар тўплами, маърузалар тўплами, методик қўланмалар ва бошқа турлари мавжуд. Бир сўз билан айтганда, буларнинг барчаси — китоб. Китоб азизлиги, мўтабарлиги бўйича нонга тенглаштирилади. Қўлига илк бор китоб ушлаган болага ҳам китобни йиртма, буклама, дея ўргатамиз. Чунки китоб — билим манбаи, ақл қайроғи, инсоннинг энг яқин дўсти. Бугун яратилаётган ўқув адабиётлари ҳам тафаккур манбаи. Замон талабларига жавоб берадиган, фанининг энг сўнги янгиликларини ўзида мужассам этган ўқув адабиётлари орқали ёшларимиз ўз касби, мутахассислиги бўйича зарур билим ва кўникмаларни еталайди, фанга қизиқиши ошади, яна ва яна изланишга рағбат сезади.

Санобар ЖУМАНОВА
«Ma'rifat» мухбири

Yangiliklarda yurt nafari

❖ **“Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати марказий кенгашида “Оила – ривожланиш ва тараққиёт омили” мавзусида республика илмий-амалий анжумани бўлиб ўтди.**

Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси томонидан Республика «Оила», Миллий ғоя ва мафкура илмий-амалий марказлари, «Маҳалла» хайрия жамоат фонди, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ҳамкорлигида ташкил этилган маъруза анжуманида хотин-қизлар қўмиталари вакиллари, маҳалла фаоллари, диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича масъуллар, педагоглар, психологлар иштирок этди.

Анжуманда оила-ниҳон муносабатларининг мустаҳкамлигини таъминлашда ёшлар билан бирга ота-оналарнинг масъулиятини кучайтириш, бунда маҳалла, хотин-қизлар қўмитасининг ҳамкорлигини янада кенгайтиришга оид амалий тақлиф ва тавсиялар билдирилди.

❖ **Пойтахтимиздаги “Кўргазма савдо маркази” мажмуасида “Ватан тараққиётига менинг ҳиссам” мавзусида республика кўргазмаси очилди.** Унда мамлакатимизнинг барча ҳудудларидан келган ёш тадбиркорлар, хунармандлар ва фермерлар ўз маҳсулотларини намойиш этмоқда.

Кўргазма Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йил 4 мартдаги тегишли қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатини амалга ошириш борасидаги чора-тадбирлар Дастури доирасида Савдо-саноат палатаси, “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати, Республика “Хунарманд” уюшмаси ҳамда қатор вазирлик ва идоралар, ташкилот ва муассасалар ҳамкорлигида ташкил этилди.

Кўргазманинг яна бир эътиборли жиҳати, ҳам ёш тадбиркорлар, ҳам ўз бизнесини энди йўлга қўётган ёки ўз ишини очишни istaётган иштирокчилар учун фойдали ўқув-семинарлар ташкил этилаётганлиги. Бу тадбирларда тадбиркорлар учун жорий этилган имтиёз ва энгилликлар, уларни қўллаб-қувватлашга доир лойиҳалар, тадбиркорлик фаолияти давомида юзага келиши мумкин бўлган муаммо ва камчиликларнинг олдини олиш бўйича маълумот ва тавсиялар берилмоқда.

Икки кунлик кўргазма якунида “Йилнинг энг намунали ёш тадбиркори”, “Йилнинг энг намунали ёш фермери”, “Йилнинг энг намунали ёш хунарманди” йўналишларида ғолиблар аниқланиб, диплом ва қimmatли совғалар билан тақдирланади.

❖ **Нукусда Президентимиз ташаббуси билан ёш истеъдод ва иқтидор соҳибларини юзага чиқариш, уларни қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш мақсадида тасвир этилган Зулфия номидаги Давлат мукофоти танловининг Қорақалпоғистон Республикаси босқичи бўлиб ўтди.**

Унда танловнинг шахар ва туман босқичларида ғолиб деб топилган 95 нафар қиз адабиёт, санъат, фан, таълим ва маданият йўналишлари бўйича ўз салоҳияти ва маҳоратини намойиш этди.

— Бу йилги танловда қатнашиш истагини билдирган қизлар сонига 2 минг 858 нафарини ташкил этди, — дейди Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раиси ўринбосари, хотин-қизлар қўмитаси раиси Зулфия Иброҳимова. — Туман ва шахар босқичларида 684 нафар қиз иштирок этди. Бу Президентимиз раҳнамолигида ёш авлод камолотиغا қаратилаётган улкан эътиборнинг самарасидир.

Яқунда ўз йўналиши бўйича ғолиб деб топилган иқтидорли қизлар танловнинг мамлакат босқичига йўланма олди.

❖ **Наманганда миллий ғоя тарғиботи ва маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини оширишга бағишланган ўқув-тренинг ўтказилди.**

Унда Республика Маънавият тарғибот маркази вилоят, шахар ва туман бўлимлари раҳбарлари, “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати вилоят кенгаши етакчилари ва оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этди.

Республика Миллий ғоя ва мафкура илмий-амалий маркази томонидан ташкил этилган тадбирда Юртбошимиз раҳнамолигида миллий ғоя тарғиботи ва маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини янада оширишга қаратилаётган алоҳида эътибор юксак самаралар бераётгани таъкидланди.

— Маъруза ўқув-тренинг Президентимиз асарлари, маърузаларида билдирилган фикрлар, ғоялар, ҳақиқат олдига қўйилаётган вазифалар асосида халқимиз, айниқса, ёшларимизнинг мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотларга дахлдорлик туйғусини юксалтириш, мафкурaviй имунитетини кучайтириш ҳамда бу борада миллий ғоя тарғиботи ва маънавий-маърифий ишларга масъул ҳодимларнинг малакасини оширишга хизмат қилаётган самарали усул ва услубларга асосланган, — дейди Республика Миллий ғоя ва мафкура илмий-амалий маркази бош мутахассиси Отабек Бозоров.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз материаллари асосида тайёрланди.

Ўқув жараёнини лойиҳалаштириш таълим самарадорлигини оширишга хизмат қилади

Бугунги кунда таълим-тарбия жараёнини илмий асосда ташкил қилиш, ўқув машғулотларини замонавий педагогик технологиялар асосида лойиҳалаш энг долзарб масалалардан бири.

Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантириш марказида касб-хунар таълимини ривожлантиришда ўқув жараёнини лойиҳалаштириш ва педагогик технологиялардан самарали фойдаланиш мавзусига бағишланган республика илмий-амалий анжумани ташкил этилди.

Анжуманинг ялпи мажлисида сўзга чиққанлар тизимида амалга оширилаётган ишлар, давлат таълим стандартлари ва дарсликларнинг

янги авлоди яратилаётгани ҳусусида фикр юритилди.

Анжуман 5та шўъбада давом эттирилди ва «Педагогик технологиянинг янги параметрлари», «Ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантиришда ўқув жараёнини лойиҳалаш ва педагогик технологиянинг ўрни», «Малака ошириш ва қайта тайёрлаш тизими ўқув жараёнига педагогик технологияни қўллаш механизмлари», «Педагогик технология тамойиллари асосида ўқув жараёнини лойиҳалаштиришнинг айрим жиҳатлари», «Мустақил таълим — педагогик технологиянинг таркибий қисми» каби мавзуларда маърузалар тингланди.

Аброр УМАРҚУЛОВ

Махсус таълим муҳокамада

Тошкент шахар педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида имконияти чекланган болалар мактаб-интернатлари раҳбарлари учун ўқув-семинар ташкил этилди.

Илғор тажрибаларни оммалаштириш, ўқитувчиларнинг ўзига хос дарс ўтиш услубларини ўрганиш ва амалиётга таъбиқ этиш, замонавий таълим технологияларини қўллаш масалаларига қаратилган тадбирда мамлакатимизнинг барча ҳудудларидан келган махсус таълим ўқитувчилари иштирок этди.

— Имконияти чекланган болалар билан ишлашда педагогнинг масъулияти икки ҳисса ор-

тади, — дейди институт катта ўқитувчиси Дилором Абдурахмонова. — Болаларнинг илм олишга иштиёқини ошириш, касб-хунарга қизиқишини аниқлаш ва ривожлантириш ўқитувчининг тажрибаси, салоҳиятига боғлиқ. Бундай ўқув-семинарлар эса уларнинг билимини бойитиши бораборада муайян тажрибаларни оммалаштиришга ҳам хизмат қилади.

Анжуманда қатнашчилар гуруҳларга бўлинган ҳолда маш-

O'quv-seminar

гулотларда дарсда қўллаш мумкин бўлган ўйинлар, тренинглар билан танишди.

Анжуман давомида «Махсус таълим муассасаларида меҳнат таълими ва меҳнат муҳофазасини ташкил этиш», «Бола ҳуқуқлари тўғрисидаги меъёрий ҳужжатлар» ва «Имконияти чекланган болалар учун ихтисослаштирилган таълим муассасалари: муаммолар ва уларнинг ечимлари» мавзуларида маърузалар тингланди.

Олим ЖУМАОБОВ

Қалбаки маҳсулотлардан сақланинг!

Миллий матбуот марказида Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси томонидан «Қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотларининг ноқонуний олиб чиқилиши ва контрафакт маҳсулотлар олиб кирилишига қарши чора-тадбирлар» мавзусида матбуот анжумани ўтказилди.

Четда ишлаб чиқарилаётган контрафакт маҳсулотлардан аҳолининг сақланишини таъминлаш, юртимизда етиштирилаётган мева-сабзавот ва поллиз маҳсулотларини етказиб беришни сифатли ташкил этиш ва мамлакатимиз ҳудудида божхона назоратини кучайтириш масалаларига қаратилган тадбирда божхона хизмати вакиллари, журналистлар иштирок этди.

— Мамлакатимизга айланма йўллар орқали

Matbuot anjumani

олиб кирилаётган маҳсулотларнинг аксарияти сифатсиз, — дейди Давлат божхона қўмитаси раиси ўринбосари Ф.Шукров. — Бундан ташқари маҳаллий товарлардан нархи баланд ва уларга қадоклаш жараёнида нуфузли корхона ва ташкилотларнинг қалбакилаштирилган ёрликлари ёпиштирилган. Жорий йилнинг ўтган даврига қадар ноқонуний олиб киришга уринган 285 та ҳолат аниқланиб, ушбу ҳаракатларга чек қўйилди.

Анжуманда четдан олиб келинаётган компьютер ва телефон, кийим-кечак сингари товарларнинг қimmat ва яроқсизлиги, гўшт ва гўшт маҳсулотларини етказиш билан боғлиқ муаммолар, божхона хизмати томонидан уларнинг олдини олиш бўйича амалга оширилаётган ишлар юзасидан атрафлича маълумот берилди.

Сехриё ИБРОҲИМОВА

Табиат гўзаллиги — болалар нигоҳида

Кичкинтойлар қалбида она табиатга муҳаббат уйғотиш, экологик билимини ошириб бориш аҳамиятли, албатта. Болаларни атроф-муҳитни озода сақлашга ўргатиш мақсадида мактабга таълим муассасаларида фойдаланилган материаллар ва қозғалардан ўйинчоқлар, матолардан қўйиб ва табиат манзаралари яратиш ўргатиб борилади. Бу ижодий жараён болажонларнинг қўл моторикасини ривожлантириб, ақл-идрокини ўстиради.

Тошкент шаҳридаги 31-мактабга таълим муассасасида «Табиатни асраймиз, эъозлаймиз» шиори остида ўтказилган марафонда ҳам бу ўз исботини топди. Жажжи ўғил-қизлар ўртасида ўзи яшайётган маҳалла ҳудуди ва атрофининг тозаллигини таъминлаш, табиий бой-

ликларнинг қадрига етиш каби тушуналари тарғиб этувчи тадбирда ажойиб саҳна кўри-нишлари, қўнқоқ рақслар, шеър ва қўшиқлар ижро этилди.

— Бугунги марафонда болалар табиат манзаралари ҳақидаги тасаввурларини қаламга олишга ҳаракат қилиш-

Tadbir

ди, — дейди муассаса мудираси Н.Ғаниева. — Кичкинтойларнинг ижод намуналари «Табиат гўзаллиги — болалар нигоҳида» деб номланган расмлар кўргазмасидан жой олди.

Бундай тадбирлар фарзандларимизнинг тасаввурини янада бойитиб, тасвирий ва бадиий санъатга қизиқишини ошириши билан аҳамиятли.

Шоира БОЙМУРОДОВА

Олтин фасл тараннуми

Бободехқон ерга уруғ қадаб, ҳосилни йиғиштириб олишигача кўп меҳнат қилади. Ниҳолнинг тағини юмшатиб, сув қуяди. Гулларини авайлаб, бегона ўт ва ҳашаротлардан асрайди. Куз фасли келгач, ёмғир, изғиринлардан олдин ҳосилни йиғиб-териб олади.

Эртақдан олинган саҳна кўриниши намойиши болажонларни ҳалол меҳнат қилиш, бошқалар меҳнатини қадрлашга ўргатиши шубҳасиз. Юнусобод туманидаги 156-мактабга таълим муассасасида «Ҳосил байрами» тадбири бўлиб ўтди. 11-гуруҳ тарбияланувчилари тарбиячиси Шоира Қайумова бошчилигида байрамона чи-

қиш намойиш қилишди. Болажонлар куз фаслининг ўзига хос хусусиятларини акс эттирган шеърлар, топишмоғу қўшиқлар ижро этдилар.

Сўнгра икки гуруҳга бўлиниб, ердаги тилло-ранг барглари териб, жамоа ёнига тез қайтиш мусобақасида беллашдилар. Соқин куз манзараси акс этган саҳна, фаслни тараннум қилувчи қўшиқлар ҳар бир томошабинини факатгина сапсарик барглар шитири ешитиладиган боққа етак-ландек бўлди. Рақслар, беллашуларда фаол иштирок этган ҳамда куз фаслини чиройли акс эттирган болажонларга Бободехқон олтин куз неъматлари — сархил мевалардан тортиқ қилди.

Н.ХОЛМЕТОВА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

— Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида мамлакатимизда ҳуқуқий демократик давлат, адолатли фуқаролик жамиятини барпо этиш борасидаги изчил ишларда қонун устуворлигини таъминлаш масаласига алоҳида эътибор қаратаётган, — дейди Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг маънавий-ахлоқий тарбия бошқармаси бошчилиги Хикматилла Даминов. — Зеро, давлатимиз раҳбари томонидан илгари сурилган Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясида ҳуқуқий таълим ва маърифатни, жамиятда ҳуқуқий билим тарғиботини тубдан яхшилашга йўналтирилган мақсадли чора-тадбирлар дастурини ишлаб чиқиш, уни изчил амалга ошириш муҳим вазифа сифатида алоҳида белгиланган.

Айни пайтда мамлакатимизда аҳоли, айниқса, ёшларнинг ҳуқуқий билим ва саводхонлигини юксалтириш, ҳуқуқий таълимни янада такомиллаштириш бўйича кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда. Президентимизнинг 1997 йил 25 июнда қабул қилинган «Ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, аҳолининг ҳуқуқий маданияти даражасини юксалтириш, ҳуқуқшунос кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш ишини яхшилаш ҳақида»ги фармони ҳамда юқорида номи қайд этилган фармойиш бу борадаги ишларни янада юқори босқичга кўтаришда муҳим омил бўлмоқда.

Бугунги кунда мактабгача тарбия муассасалари ва умумтаълим мактабларида ёш авлоднинг ҳуқуқий билим ва саводхонлигини юксалтириш борасида изчил

чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Жумладан, халқ таълими тизимидаги мавжуд 9765 умумтаълим мактабида тахсил олаётган 4 миллион 464 минг нафардан ортиқ ўқувчиға Конституция асосидаги ҳуқуқий билимларнинг ўқитилиши тегишли давлат таълим стандартлари асосида алоҳида-алоҳида босқичларга ажратилган ҳолда амалга оширилмоқда.

Конституциямизнинг мазмун-моҳияти, унинг аҳамияти кичкинтойлар-

лантиришнинг асосий шартларидандир. Ушбу талабдан келиб чиқиб, умумтаълим мактабларида Конституцияни ўрганишни ташкил этиш йилдан-йилга такомиллашиб бормоқда. Ҳуқуқий таълим-тарбияни сифатли амалга ошириш мақсадида ўтган йиллар мобайнида Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги ва Республика таълим маркази мутахассислари томонидан 22 номдаги ўқув-услубий қўлланмалар яратилди. Ушбу адабиётлар билан

кониятларини юзага чиқаришга оид ҳуқуқий кафолатлар «Миллий истиқлол ғояси ва маънавият асослари» фани орқали, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ва ривожлантиришга оид ҳуқуқий тушунчалар «Иқтисодий билим асослари», ёшларнинг оила ва жамият олдидagi масъулиятини ошириш, тиббий маданиятини юксалтириш, атроф-муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлишига оид ҳуқуқ ва бурчлари «Соғлом авлод асослари»

ойина» ижодий уюшмаси ҳамкорлигида «Конституция — бахтимиз пойдевори» кўрик-танлови ўтказиб келинмоқда. Ўқувчи-ёшлар ўртасида ушбу кўрик-танловга қизиқиш йилдан-йилга ортаётганини унда иштирок этаётган ўғил-қизлар сафи кенгайиб бораётганидан ҳам яққол кўриш мумкин.

Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида барча соҳаларда амалга оширилаётган изчил ислохотлар, қўлга киритилган ютуқ ва марраларимиз, навқирон авлоднинг камолоти йўлидаги чексиз меҳр ва ғамхўрликлар Асосий қонунимизда белгиланган ҳуқуқ ҳамда кафолатларнинг амалдаги ифодасидир. Шу боис таълим мактабларида Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ёш авлодга ўргатиш жараёнида мустақиллик-бу — энг аввало ҳуқуқ экани, ёшларнинг пухта билим олиши, юксак фазилатлар соҳиб бўлиб камолга етиши, ижодий-интеллектуал салоҳиятини ошириш, барча эзгу орзу-умидларини рўйбга қиқаришнинг мустақам ҳуқуқий пойдевори экани дарсликлардан ташқари ҳужжатли фильмлар, тарихий манбалар, адабиётлар ёрдамида чуқур сингдирилмоқда.

Айни кунларда Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 21 йиллиги муносабати билан ҳуқуқшунос олимлар, мутахассислар иштирокида таълим мактабларида ўтказилаётган маданий-маърифий тадбирлар, учрашувлар, давра суҳбатларида мамлакатимизда ҳар томонлама ривожланган, юксак билимли, мустақил фикрлайдиган, соғлом ва баркамол авлодни вояга етказишда Конституциямиз ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилаётгани ўқувчи-ёшларга кенг етказилаётган.

Н.УСМОНОВА,
ЎЗА мухбири

БАРЧА ЮТУҚЛАРИМИЗНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСИ

нинг ёши, дунёқараши, психофизик хусусиятларини инобатга олган ҳолда, мактабгача тарбия муассасаларидан бошлаб ўргатишмоқда. Мактабгача тарбия мактаблари тарбияланувчилари — кичик ёшдаги болалар учун «Конституция сабоқлари», умумий ўрта таълим мактабларининг 1—4-синфларида «Конституция алифбоси» курси, 5—7-синфларда «Конституция оламига саёҳат» курси, 8-синфда «Давлат ва ҳуқуқ асослари» ва 9-синфда «Конституциявий ҳуқуқ асослари» фанлари ўқитилмоқда. Бунда илгор педагогик ва ахборот-коммуникация технологиялари, ўқишнинг самарали усулларида кенг фойдаланилаётгани Асосий қонунимизнинг ҳаётбахш аҳамиятини ёш авлод онгига чуқур сингдиришга хизмат қилаётган.

Конституциямиз замиридаги билимларни ўқувчиларга етказиш, улар ўртасида ахлоқий-ҳуқуқий мавзуда юқори самара берадиган тадбирларни ўтказиш, дарс жараёнида ҳуқуқий таълим-тарбияни тўғри йўлга қўйиш юксак тафаккурли авлодни шакл-

бирга 1—4-синфлар учун «Конституция алифбоси», 5—7-синфлар учун «Конституция оламига саёҳат», 2—9-синфлар учун «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси» изоҳли лугатлари тайёрланиб, нашр этилди. Бундан ташқари, 8—9-синфларда «Давлат ва ҳуқуқ асослари» дарсини мазмунли ташкил этиш мақсадида «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси» номли плакатлар тўплами танлов асосида тайёрланиб, умумтаълим мактабларида етказилди. Шунингдек, 8—9-синфлар учун Асосий қомусимизни кенг ўрганишга доир қатор электрон ахборот таълим ресурслари яратилди. Бугунги кунда ушбу электрон дарсликлар билан таълим муассасаларидаги ахборот-ресурс марказлари тўлиқ таъминланган.

Ўқувчиларнинг ҳуқуқий билимини юксалтириш ўқув предмети билан бирга фанлар таркибида интеграциялашган тарзда амалга оширилмоқда. Масалан, фуқароларнинг давлат ва жамият олдидagi бурчлари, масъулияти, ижодий-интеллектуал им-

дарсларида кенг ўргатишмоқда.

Таъкидлаш жоизки, Конституциямизда белгиланган ҳуқуқий кафолатларнинг мазмун-моҳиятини ўқувчиларга етказишда турли кўрик-танловлар, ижодий беллашувларнинг аҳамияти беқиёс. Бугунги кунда Халқ таълими вазирлиги томонидан ёш авлоднинг ҳуқуқий билим ва тафаккурини ўстириш мақсадида турли кўрик-танловлар, учрашувлар, давра суҳбатлари мунтазам ташкил этилмоқда. Жумладан, халқ таълими тизимида ҳар йили 10 ноябрдан — 10 декабргача «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси — инсон ҳуқуқларининг кафолати» ойлиги, 1 январдан — 1 февралгача «Давлат ва ҳуқуқ асослари» фан ойлигини ташкил этиш аянанага айланган. Умумтаълим мактаблари ўқувчилари ўртасида 2001 йилдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими ва Адлия вазирликлари, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати, Ўзбекистон Баддий академияси, «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси ва «Тасвирий

ЮКСАК САМАРА ТАРОВИ

Наманган юридик коллежида 2582 нафар йигит-қиз ҳуқуқшунослик, ижтимоий муҳофаза қилиш ҳуқуқшуноси, ҳўжалик масалалари бўйича ҳуқуқшунос йўналишларида тахсил олмоқда. Замонавий тарзда жиҳозланган ўқув-маишулот хоналари, спорт зал, компьютер ва мультимедиа воситалари билан таъминланган ахборот-ресурс маркази, ётоқхона, ошхона ёшлар истиқолида. Таълим масканида юзга яқин фан тўғарақлари, ўн учта спорт секцияси ишлаб турибди.

Коллежда вилоятда фаолият кўрсатаётган корхона ва ташкилотлар, муассасалардаги мавжуд бўш иш ўринлари бўйича бурчак ташкил этилган. Ундаги маълумотлар доимий равишда янгиланган борилади. Яратилган бундай шароитлардан унумли фойдаланаётган ёшлар турли фан олимпиадалари, спорт мусобақалари ва танловларда муваффақиятли қатнашиб келмоқда.

Суратда: Наманган юридик коллежида.

Ҳотам МАМАДАЛИЕВ (ЎЗА) олган сурат.

ИНТЕРФАОЛ ДИКТАНТ

кутилаётган хатолар устида ишлаш методикаси

Бошлангич таълим ҳаётида муҳим аҳамиятга эга. Бу даврда бола қандай ўқиса, келажакдаги иши, касби-кори ҳам шунга яраша бўлади.

Куйи синфларда ўқувчиларнинг она тилидан олган билим, малака ва кўникмаларини назорат қилишнинг энг самарали ва синалган усули — текширув диктантдир. Диктант ёзиш чоғида ўқувчилар йўл қўйган имловий хато ва камчиликларга қараб билимдаги бўшлиқлар, камчиликлар аниқланади ва тўлдирилади. Кузатишларимга кўра диктантларда болалар кўпинча қуйидаги хатоларга йўл қўяди:

1. Айтилиши ва ёзилишида фарқ қиладиган сўзларда: илм, билим, синф, узум, чумчук, билан...

2. Жарангли ва жарангсиз ундошларда: баланд, мард, хурсанд, гўшт, ғишт, Самарқанд, Тошкент, Зиёда...

3. X ва Ҳ ундошларида: хил, хат, хато, хулоса, хол, ҳол, ҳам, Ҳасан, Ҳаким...

4. Тугуқ белгилли сўзларда: қалъа, эълон, санъат, Маъмура, Раёно...

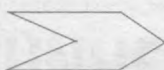
5. Ёнма-ён келган бир хил ундошларда: қаққон, пилла, табассум, танаффус, мурожат... ва ҳоказо.

Хатоларнинг олдини олиш ва бартараф этиш учун шу мавзуларни ўтаётганда кўпроқ интерфаол усуллардан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

1-усул. Дарс ўтиб бўлганча, уйга қўшимча топшириқ сифатида: x ва ҳ ҳарфлари иштирок этган сўзлар (бошқа китоблардан ҳам фойдаланиб) луғатини тузиб, уларни ёдлаш

Жавоб вариантлари	a	b	v	g	d
1-тест	О				О
2-тест		О			
3-тест			О		
4-тест		О			
5-тест	О				О

Тўғри жавобларни қуйидаги шаклларга ҳам мослаш мумкин:

Sinab ko'ring

3-усул. Дарснинг мустақамлаш қисмидаги машқни олайлик:

53-машқ. Ўқинг. Гапларни кўчиринг, ҳарф бирикмалари сўзларнинг тагига чизинг.

Toshkent O'zbekistonning poytaxtidir. Toshkentda O'zbekiston Milliy bog'i bor. Bog'da Alisher Navoiyning katta, chiroyli haykali bor.

Болаларга белгиланган вақт давомида машқни диққат билан ўқиб, таҳлил қилиш, гапларни ёд олиш, сўнгра китобни ёпган ҳолда ёддан ёзиш топширилади. Дастлаб таҳлилга доир саволлар:

1. Матн нечта гапдан иборат экан? (3 та гап).

2. Матндаги сўзлар сони нечта? (15 та сўз).

3. Бош ҳарфларини сананг. (7 та).

4. Жой номларини аниқланг ва сонини айтинг. (2 та).

5. Кишиларнинг исми-шарифи борми? (1 та).

6. Ҳ ва X ҳарфлари иштирок этган сўзлар нечта? (2та).

7. Ҳарф бирикмалари сўзлар нечта? (4 та)...

Матннинг осон ёки мураккаблигига қараб, саволларни ўзгартириш мумкин. Сўнг рақамлар доскага ёзилади ва изоҳланади.

3	15	7	2	1	2	4
---	----	---	---	---	---	---

Матн таҳлиладан сўнг китоблар ёпилиб, кичик диктант ёзишга киришилади. Савол: «Биринчи гапни ким ёддан айтади?». Биринчи бўлиб қўл кўтарган ўқувчи жавоб беради. Шу тартибда иккинчи ва учинчи гаплар ҳам эса олиниди ва диктант ёзилади. Ким кўп сўзни ёслаб қолса, «Заковат соҳиби» сифатида эътироф этилиб, рағбатлантирилади. Бу усулнинг дарсларда тез-тез қўлланиши, ўқувчиларнинг сўзларини

ёслаб қолишга, тўғри ёзишга қизиқиши ортади, қийин сўзларни ҳам қайта-қайта ўқийди ва ёдлайди. Муҳими, ўғил-қизларнинг сўз бойлиги ортади. Натижада педагог болага кенг имконият яратиб беради, энди унинг ўзи машқни мустақил ҳолда бажара олишига шубҳа йўқ.

Бундай диктант ҳеч қачон бесамар кетмайди. Боланинг оғзаки ва ёзма нутқи ўсади, тафаккур доираси кенгайди. Ўқитувчи жараёнда болаларнинг индивидуал хусусиятларини ҳисобга олиши лозим. Чунки уларнинг қобилияти бир хил эмас. Айрим паст ўзлаштирувчиларга: «Бугун дарсда яхши иштирок эта олмадинг, агар астойдил ҳаракат қилганингга ғолиб бўлишинг мумкин эди», дея рағбат берилса, бола ўқитувчининг эътиборида эканидан қувват олади, ўзига ишончи ортади.

Одатда мактабларда текширув диктантлари олинганча, аниқланган камчиликлар

бўйича хатолар устида ишлаш машқлари ўтказилади. Аммо диктант ёзишдан олдин кутилаётган хатолар устида ишлаш, матнларни обдон таҳлил этиб, ўқувчиларни ҳам шунга ўргатиб бориш самаралироқдир. Ана шунда текширув диктантлари сиз кутган натижани беради.

Мусалима АБДУРАХИМОВА,
Қўрғонтепа туманидаги
22-умумтаълим
мактабининг бошлангич
синф ўқитувчиси

БИЛИМ ВА МЕҲНАТ КАМОЛОТ ЙЎЛИДИР

Каттакўрғон туманидаги 20-умумтаълим мактабида Бешдарғат ва Қирғиз қишлоғидан 437 нафар ўғил-қиз таълим-тарбия олмақда. 2009 йили капитал таъмирдан чиқарилган мактабда ёш авлоднинг билим олиши учун барча шароитлар яратилган.

— Муассасамизда 11та фан ва касб-хунар тўғараги фаолият юритаяпти, — дейди мактаб директори, халқ депутatlари Каттакўрғон тумани кенгаши депутаты Зайнаб Бердиева. — Ўқувчиларнинг ўз иқтидори, билимини намоён этиши учун имкониятлар етарли. Мавжуда Қурбонава, Мушарраф Муҳаммадиева, Нормурод Эшов, Бодом Ҳайдарова каби тажрибали, фидойи ўқитувчиларимиз касбдошлари-

га ҳар жиҳатдан ўрнат бўлмақда. Хусусан, физика ўқитувчиси Нормурод Эшов 2013 йили фан ўқитувчилари ўртасида ўтказил-

ган «Қувноқ қоида» вилоят кўрик-танловида иккинчи ўринни эгаллади. Иқтидорли ўқувчимиз Бахтиёр Асадов «Конститу-

ция — бахтимиз пойдевори» танловининг вилоят босқичида учинчи ўринга муносиб кўрилди.

Мактабда бюджетдан ташқари маблағ ишлаб топиш ҳам йўлга қўйилган. Иссиқхонадаги йигирма туп лимон дарахти ҳосилга кирди. Сабзавот маҳсулотлари етиштириш ва кўчатчиликдан ҳам мўмай даромад олинаёпти. Даромад эса фидойи ўқитувчи, билимдон ўқувчиларни рағбатлантириш, кам таъминланган оила фарзандларини қўллаб-қувватлашга йўналтирилаяпти.

Дарс ва тўғарак машғулотларидан бўш вақтларида ўқитувчию ўқувчилар шинамгина боғда фойдали меҳнат билан шуғулланиб, сеvimли масканлари ободлигига ҳисса қўшаяпти.

Тоҳир НОРКУЛОВ

Олдинлари 5-синф ўқувчиси инглиз тили дарслигини ilk бор кўлга олиб, варақлар экан, китоб тили унга буткул нотаниш эканини ҳис этарди. Бу тилда на ўқишни билади, на ёзишни. Аълочилар-ку тилни аста-секин ўзлашти-рар, қолганлар эса... барибир гапира олмаймиз, деб бепар-во бўлишарди. Нар борса, лугат ёдлаш билан чекланар-ди. Масалан: a book — китоб, a pencil — қалам. Сўзни тўти-қушдек такрорлаб, баҳо оли-шарди. Аълочилар ҳам чет тилида жуда сўзамол эмасди. Энди-чи? Фарзандларимиз-нинг жаҳондаги тенгдошлари билан бемалол мулоқот қила олишини таъминлаш, хори-жий тиллардаги манбалардан эркин фойдаланишига кенг йўл очиш мақсадида 1-синф-даноқ чет тили ўргатилмоқда.

Ilg'or tajriba

«LET'S SPEAK ENGLISH»

Келинг, инглизча гаплашамиз

Куйи синфларда хорижий тил сабо-гини ўйинлар асосида олиб бориш Дангара туманидаги 22-умумтаълим мактабининг тажрибали инглиз тили фани ўқитувчиси Мухтор Тоштемиров учун кўп қийинчилик туғдирмади. У бу борада ҳам тажрибага эга. Шу боис-дан кўнгли хотиржам эди. Бироқ бола-ларни дарсга жалб этиш, қизиқтириш-нинг янги-янги усулларини ўйлаб топ-са, дарсда ҳам синондан ўтган ўйин-ларни ташкил этса, янги усулларни кашф этса, чакки бўлмайди. Бугун у мана шундай ўйлар билан яшамокда. Буни эса муаллимнинг айтганларидан илғаб олам. Сўзларини қизиқиш би-лан тинглайман.

— Санашни ўзлаштиришда, нутқий ма-лакани оширишда «Two little birds» («Ikki qushcha») ёки «Three little monkeys» («Uch maymuncha») кabi «Бармоқ ўйин-лари» («Fingerplays») ўқувчиларга манзур бўлмоқда, — дейди у. — Бу матни му-сийқ оҳанга мослаб, бармоқлар хара-кати орқали жонлантириб айтиш усу-лидир. Узро савол-жавобга асослан-ган «Мухбир» ўйини эса ўғил-қизлар-нинг оғзаки нутқини ривожлантиришда кўл келаяпти. Ўйин қондасига кўра, ми-крофон тутган ўқувчи тенгдошига «И-сингиз нима?», «Нечани синфда ўқий-сиз?», «Ешингиз нечада?» кabi савол-лар билан мурожаат этади, суҳбатдо-ши унга жавоб қайтаради. Шу тариқа «Оила», «Дўстлик» ёки бошқа мавзулар-да суҳбат уюштирилади. Ўйин пайти сезгирлик, шиддат, бутун вужуди ва ақлини ишлатишга ҳаракат қилиш, диқ-қатни тўплаш ва тез қарор қабул қилиш зарурати пайдо бўлади. Болалар дарс-га шу даражада берилиб кетишадик, бепарво боланинг ўзи қолмайди. Ота-бек деган бир ўқувчимни мисол келти-рай. У афтидан бошқа фанлардан ҳам яхши ўқимасди. Бир кун дарсда тўсат-дан кўл кўтариб, узун инглизча гапни ёдлаб келганини айтиди. Буни эшитиб ҳамма кулиб юборди ва у шу кунни ўйин-да ilk бор иштирок этди. Билсам, ўйин-да қатнашиш истаги уни узуздан-узуз жумлани ёдлашга мажбур қилган экан. Ҳа, болалар чет тили дарсида хорижий тилни эгаллаш билан бирга ўйин завқ-ини ҳам туйдлар.

Изданувчан устоз ўқувчиларни қизиқтириш учун ҳар хил усуллар ўйлаб топади. «Бу нима?» деганча қўлидаги расмини ҳавога итқатади ва уни яна олиб олади. Шу фуртда оралигда ўқувчи қорозда ниманинг расми акс эт-ганини илғаб, инглиз тилидаги номини айтиши лозим. Бу ўқувчидан тезкор-лики талаб қилади. Ҳар бир ўғил-қиз фаол бўлишга интилади, келгуси дар-сда қизариб қолмаслик учун ўрганиш-ча тиришади. Қолаверса, болалар му-аллимнинг қўлимаган ва чаққон хара-

катларидан жонланади, кўркүв ва ҳаяжонни енгади, ўзини эркин тут-та бошлайди, бундан ўзи ҳам беҳад се-винади.

— Қобилият баъзи болаларда ош-кор, баъзиларида эса яширин бўлади, — дейди муаллим. — Лекин ҳар бир бола нимагадир лаёқатли, нимагадир қодир. Педагог паст ўзлаштирувчи ўқувчидан умид йўқ, деган фикрдан йироқ бўлиши лозим. Балки у қўшқини яхши ижро этар, яхши расм чизар, уста дурадгордир ёки мохир спортчидир? Бир хил услубдаги дарсларда уларнинг истеъдоди очилмаслиги мумкин. Бади-ий воситалар, масалан, қўшиқ, шеър, сахна кўрунишлари болаларни фаол-лаштиришга кўп гувоҳ бўлганман. Хо-рижий тилда ёд олинган шеър, хори-жий тилдаги қўшиқ ихроси ҳамма ўқу-вчилар кайфиятини кўтариб, дарсни яна-да жонлантириб юборади.

Мутахассислар фикрича, лаёқатига кўра ўқувчилар уч тоифага бўлинади:

1. Тинглаб ўрганувчилар.
2. Кўриб ўрганувчилар.
3. Бажашиб ўрганувчилар.

Охирги тоифага мансуб болаларнинг яширин истеъдодини юзага чиқариш педагогдан катта меҳнат ва заҳмат та-лаб қилади.

— Машҳур файласуф Жим Роннинг фикрича, одам ўз ишини бир йилда ўрганиб олиб, кейин ўша кўникмалари билан ишлашда давом этса, бу факат бир йиллик тажриба, қолган йиллари эса ундан нусха кўчириш, холос. Мен бу фикрга қўшиламан. Худди шундай ҳар бир педагог бир жойда қотиб қо-лай мунтазам ишланшида бўлиши, и-жодий саломиятини кўпроқ ишга солиши зарур.

Суҳбатимиз давомида талаффуз ма-саласига алоҳида тўхталдик.

— Талаффуз хорижий тилни ўзлаш-тиришнинг асосий шартларидан бири ва, айни пайтда, энг қийин томони ҳам-дир, — деди суҳбатдошимиз. — Ўқувчи талаффуз борасида асосан устоздан намуна олади. Демак, устоз ўз талаф-фузи устидан мунтазам ишлаши керак. Шу мақсадда тўғарақ машғулотларига хорижий тилда равон сўзлайдиган, тўри талаффуз қиладиган мутахассис-ларни тез-тез тақлиф этиб тураман. Болаларга матнларини қайта-қайта овоз чиқариб ўқишни тавсия қиламан. Та-лаффузни ўзлаштиришда замонавий электрон воситаларнинг ўрни бекиёс. Ахборот-коммуникация технологияла-ри, DVD дисклар хорижий тил ўқитув-чисининг энг яқин ёрдамчиси.

Ўзига талабчанликни ҳеч қачон унут-майдиган устоз ҳаммаслари учун ҳам ибратдир. У «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўрик-танловининг вилот бўлганчи болиби. Дарсларни ўйин тар-

зида ташкил этиш тажрибаси Дангара туманида оммалаштирилган. Ўқувчи-лари фан бўйича ўтказиладиган тадбир-ларнинг фаол иштирокчиларидир. Жум-ладан, 2011 йили ўқувчиси Қурбоний Ашуралиева билимлар беллашувининг туман босқичида 1-ўринни эгаллаган.

Мухтор Тоштемиров тумандаги ҳам-касблари билан тажриба алмашишдан, ёш ўқитувчиларга зарур методик та-всиялар беришдан чарчамайди. У мак-табда фан тўғараги раҳбари, инглизча мулоқот клуби сардори, янги ташкил этилган «Snowdrop» («Бойчечак») хори-жий тил театри етакчиси сифатида жа-моат ишларида фаол иштирок этмоқ-да.

— Хорижий таълим самарадорлиги-ни ошириш учун туманимизда қатор амалий семинарлар ташкил этилди, — дейди Дангара тумани ХТМФМТТЭ бўлими методисти Мўмина Дехқонова.

— Барча чет тили ўқитувчилари малака ошириш курсидан ўтди. Ҳар бир мак-табда иккитадан чет тили хонаси таш-кил этилиб, ўқитишнинг техник воси-талари билан таъминланди. Мактабга-ча таълим муассасаларига хорижий тил ўқитувчилари бириктирилиб, болалар-нинг бочча ёшидан ўйинлар тарзида чет тилини ўрганишларига имконият яратилди. МТМЛарда ҳам инглиз тили хонаси ташкил этилди.

Устознинг кимлигини шогирдлари мисолида кўр, дейди доно халқимиз. Кечагина мактаб партасида Мухтор Тоштемировдан сабоқ олган Назокат Абдуллаева, Гуллола Ашуралиева, Фе-руза Мухаммаджонова бугун устоз би-лан ёнма-ён туриб, ёш педагоглар си-фатида хорижий тил таълимига ҳисса қўшмоқда.

Устознинг «Келинг, инглизча сўзла-шамиз» номли китобчаси 2001 йили «Шарқ» нашриётида 10 минг нусхада чоп этилган. 2005 йили яна 10 минг нусхада қайта нашр этилди. «Тил тўли» деб номланган ўйлаб қизикарли дарс ўйинларидан иборат тўплам ҳам ярат-ган. Айни пайтда бошланғич синфлар-да хорижий тилни ўқитишда бадиий воси-талардан фойдаланиш бўйича янги китоб устидан ишланмоқда.

Ҳамкасбларига намуна ва ўқувчилар-га суюли устоз Мухтор муаллим би-лан хайрлашар эканман, кўзларидидаги ёлқинни, олов қалбнинг шижоатини яна бир бор ҳис этдим.

— Мен барча ёшларимиз хорижий тилда эркин гаплашишни истайман. Шу мақсадда меҳнат қилишдан тол-майман. Аввало, ўзимиз уларга ўрناк бўлишимиз керак. Келинг, инглизча хушлашайлик: Good bye! Have a good time...

Маъмур йўлдошев

Фаргона вилояти

«RED, GREEN, YELLOW BUTTERFLY...»

...Саҳнада «Ранг-баранг капалак-лар» рақси ижро этилмоқда. Кеча-гина мактаб остонасига қадам қўйган жажжи қизалоқлар инглиз-ча сўзлашни ўрганиб олганини на-мойиш этиб, ранглар хусусиятини таърифлашапти:

«Colors in the sky red butterfly, green butterfly, yellow butterfly fly, fly...»

«Ҳаяжонланганидан янглишиб кетмасмикан?!» дейётгандек ўқувчи-ларни зимдан қузатаётган ўқитув-чилар, ота-оналар юз-қўзида ҳам ҳаяжон.

«Into sky pink, purple, orange fly, fly, fly. Fly a way little butterfly!»

Кувноқ қўшиқ ва рақс ниҳоя-сига етгач, олқишлар янгради. Чет тили ўқитувчиси енгил тин олди. Хайрият, ҳаммаси кўнглидагидек, бийрон қизалоқларнинг беғубор рақси, жўрликдаги қўшиги ҳамма-га ёқди...

Пойтахтимизнинг Ҳамза тумани-даги 170-умумтаълим мактабида ўтказилган «Let's speak English» мав-

зусидаги тадбир ана шундай ҳаяжонли бошланди. Тадбирда бош-ланғич синф ўқувчилари чет тили-дан эгаллаган билимларини шеър, қўшиқ ва айтишулар орқали на-мойиш этишди.

— Оғзаки нутқ ва ўйин шакли-даги машғулотларга биринчи синф ўқувчилари катта қизиқиш бил-дирмоқда, — дейди инглиз тили фани ўқитувчиси Зиёда Шамши-ева. — Мактабимизда дарсларни за-монавий ахборот-коммуникация ва мультимедиа воситалари асосида ташкил этиш учун барча шаройт-лар мавжудлиги болаларнинг иш-тиёқини чандон ошираяпти. Инг-лиз тили тўғараги машғулотларига 2–4-синф ўқувчилари тўлиқ жалб этилган. Таътилдаги бўш вақтлари-ни мазмунли ўтказиш мақсадида ташкил этилган тадбирга тайёрла-ниш асносида ўқувчиларнинг сўз бойлиги, саводхонлиги янада ошди.

Ўқувчиларнинг чет тилларни ўрганишга иштиёқини янада қучай-тириш мақсадида мактабининг бош-ланғич синф ўқитувчилари метод-бирлашмаси томонидан ташкил этилган хорижий тил кечасида ту-ман ХТМФМТТЭ бўлими мутахас-сислари, халқ депутатлари туман кенгаши депутатлари, ота-оналар ва бошланғич синф ўқитувчилари иш-тирок этди.

Ҳамза АБДУЛЛАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Негадир эрталабдан бошим оғриди. Аксига олиб уйда бошогриқ дори йўқ. Кеча қўшни аёл сўраб чиққан экан, қизим бериб юборибди. Майли, савоби тегар... Уй ишларини саранжомлаб, тезроқ дорихонага боришни ўйладим. Ахир, бугун олти соат дарсим бор. Мехрибон қўлаб, ўтли юраклар мени кутаяпти...

Дорихонага кирсам, бир кампир сотувчи аёл билан қандайдир дорини савдолашар, бироқ нархда келишолмай қийналарди. Холатни кўриб бошимда оғриқ янада кучайгандай бўлди. Секундундикка чўкдим. Бир кўнглим: «Дорини олда, кетавер» деса, бир кўнглим: «Кут, ёшини хурмат қил», дейди.

— Қизим, пулим кам, бериб юбор, дуо қиламан, — дея такрорларди кампир. — Нега тушунмайсиз, ахир?! Бошлиғимизга сотган дориларимнинг ҳисобини беришим керак, шун-

га қараб маош оламан.

Шу пайт эшик очилиб, йигирма ёшлардаги йигитча кириб келди.

— Ассалому алайкум, устоз! Яхшимисиз? — мен билан самимий сўрашди (уни қачон ўқитганимни эслашга уриндим). Шошилаётгани сезилиб турарди. Сотувчига юзланиб, ўзига керакли нарсаларни айтди.

Бахшлашавериб хуноби ошган кампир (эхтимол, оёқлари ҳам толиқиб кетгандир) тоқатсизланар, «Оёқ-қўлим оғрийди, болам, бера қол, дуо қила-

Йигитча бир нарса эсига тушиб қолгандай чўнтақларини ковлай бошлади.

Кампирга зарур дориларини харид қилди-да, унинг қўлига тутди:

ДАРДИМГА МАЛҲАМ ЎҚУВЧИМ

ман», дейишдан тўхтамасди.

Сотувчи аёл йигитчага сўраганларини узатар экан, кампирга яна аввалги оҳангда жавоб қилди:

— Пулингиз етмаса, қандай берай, булар қиммат дорилар-ку!

— Қанча туради? — суҳбатга аралашди ўқувчим.

— Ўн мингдан ошиқроқ...

— Мана, оёқ-қўлингиз ҳеч оғримасин, — дея шошиб чиқаркан, мен билан ҳам «Омон бўлинг, устоз», дея хайрлашди.

Воқеалар ривожини бундай тугатгани кутмаган кампир:

— Ҳей, менга қаранг... Пулини бердимиз?.. Ким бўлди бу йигитча. Тўхтан! — дея қўлини кўтарганча қолди.

Faxr

— Ҳа, пулини тўлади. Энди бораверинг, онахон. Танти йигит экан, — изоҳлади сотувчи. Сўнг менга қаради: — Сизнинг ўқувчингизми?

Шундай шогирдим борлигидан гуруланиб кетдим. «Менинг ўқувчим!». Бу хитоб тилимдан эмас, бутун жисмимдан чиққандек туюлди. «Дарвоқе, дорихонага нега келгандим?! Бошим оғримаяпти-ку. Қачон тузала қолди экан. Сизмабман-а...».

Ана шундай ўғил-қизларга сабоқ беришга ошиқиб, дорихонадан чиқдим.

Дилбар НОРМУРОВА,
Термиз шаҳридаги
11-мактаб ўқитувчиси

ОНА ТИЛИ ЯШАСА, БИЗ ҲАМ ТИРИКМИЗ!

«Оммавий маданият»нинг шиддатли ҳужуми ёки замона заили билан бошқа тиллардан кириб келган сўзларнинг таъсирини, тилимизда учраётган «ажойиб-ғаройиб» ҳодисаларни кўриб жим ўтиб кетолмаймиз. Айрим ёшларни кузата туриб, «Булар гаплашаётганими ёки бошқа тил-
Luqma дами?» деган савол кишини ўйга чўмдиради. Бир кун икки дўстнинг суҳбати қулоғимга чалинди:

— Ўртоқ, бугун ужин қилиб дискотекага борамизми?

— Посмотрим, пахан жавоб берса, борув-рамиз.

— Энди борасан-де, ман уже девчонкаларни зайнит қиб қўйдим. Айтгандек, Жасурни янги ашуласини эшиттингми?

— Йўқ, эшитмагандим. Тақой бола-де ўзим.

— «Одамларни тўйларига қўшиқ айтиб юрибман-а», так норма бор-у. Зато, ҳамма эшитади...

Бундай суҳбатни эшитиб, ростини айтсам, ёқамни ушладим. Навойи, Бобур, Оғаҳий юксак макомга олиб чиққан ўзбек тили наҳотки шу даражага тушиб қолган бўлса?! Афсуски, айрим тенгдошларимиз ўзбек тилига ўзга тилдаги сўзларни қўшиб-чатиб гапиришни ўзларича обрў деб билишади.

Бунақада соф ўзбекона сўзларимиз муомаладан чиқиб кетиши ҳеч гап эмас. Кейинги авлод эса ўз сўзларимиз маъносини тушуниш учун луғатга қарашга мажбур бўлмасмикан? Мени ана шуниси ташвишлантиради.

Яқинда Расул Ҳамзатовнинг «Она тилим» деган шеърини ўқиб қолдим: шoir тушида ўлиб қолган эмиш. Атрофида бирор-бир жонзот йўқ... Аммо шу пайт икки киши унинг она тилида гаплашиб ўтади. Аварча сўзларни эшитган шoir қайтадан тиралади...

Бу шеър шoirнинг ҳаёлотини бўлса ҳам, зарур ҳулоса чиқариш мумкин: агар она тили яшаса, биз ҳам тирикмиз! Унинг юксалиши миллат ва юрт равнақига чамбарчасдир.

Ҳасанжон ОЛИМОВ,
ЎзДЖТУ талабаси

Соч-соқолига оқ тушган амаки ерга тўшалган мато устига китобларни қатор-қатор ёйиб ташлаган, кўзлари харидор изларди. Мактаб кийимидagi бир бола унинг ёнига келди-ю, орқасига осиб олган сумкасини очиб, ичидан тўртта қалин-қалин китобни чиқариб берди. Кўнглим ёришиб кетди: «Пули етмаган бўлса, ўқишга сўраб тургандир-да». Лекин, афсуски, қувончим узоққа чўзилмади. Сотувчи амаки китобларнинг у ёқ-бу ёғини айлантириб кўрган бўлди-ку, боланинг қўлига бир сиким пул берди. Нима бўлаётганига оз вақт тушунмай турдим. Сўнг ҳаёлимга келган совуқ бир фарздан юрагим муздай бўлиб қолди. Секун-

— Йўқ, умуман сезмайдилар. Хоналарида китоб деганлари тикилиб ётибди. Бунинг устига, қарчилиқ...

— Ўзинг ўқиганмисан сотган китобларингни?

— Йўқ. Э, барибир, ҳаётда ўқимасдим уларни.

— Нега?

— Вой, қалинлигини кўрмадизми, хар биттаси ёстиқдай келди-ку.

— Ҳа, тўғри айтасан. Лекин шундай қалин китобларни нима учун сотдинг?

— Шунчаки... пул керак эди. Телефонимга янги гудокларни, ўйинларни юклаб олмоқчи эдим. Телевизорда реклама қилиша-

ТЕЛЕФОН УЧУН СОТИЛГАН КИТОБ

аста яқинлашдим. Амаки ҳамон қўлидаги китобларнинг гоҳ унисини, гоҳ бунисини олиб-қўйиб томоша қиларди. Муқовадаги ёзувларга кўзим тушиши билан энтиқиб кетдим: Франсуа Рабле, «Гаргантюа ва Пантагрюэл»; Жалолиддин Румий, «Маснавийи маънавий»; «Ҳикматлар хазинаси»нинг дастлабки наشري; Оноре де Бальзак, «Сағри тери тилсим».

Жаҳон адабиётининг шох асарлари бу мушздай боланинг қўлига қандай тушиб қолди? Нега энди китобларни сотиш бунчалик зарур бўлиб қолдикин?.. Ичимни қамчилаётган саволларга ойдинлик киритиб олиш учун ҳафсала билан пул санаётган мамнун болакайни гапга солдим:

— Зўр китоблар экан.

— Ҳа, шунақага ўхшайди. Бу гал кўпроқ берибдилар.

— Ўзингикими китоблар?

— Бобомники. У кишининг китоблари шунчалик кўпки, ўзлари нечталигини билмайдилар.

— Йўғе. Унақада бу китобларни олганингни ҳам билмасалар керак? — қизиқсиниб сўрадим.

ётганлари бор-ку, ўшанақаларини...

Эвоҳ! «Ўқилмаган китоб ўч олади», деганлари шу бўлса керак.

Ҳа, бу — даҳшатли қасос, укагинам!

Агар сен Рабленинг «Гаргантюа ва Пантагрюэл» асарини ўқиганингда эди, қахрамонлар билан бирга саёҳатга чиқиб, Шамолхўрлар оролига борган ва у ерда шамол еб кун кечирадиган одамларни учратган бўлардинг: «Биз саёҳатга чиқсак, кўп егуликлар, сув-нон олволамиз, улар эса белбоғларига битта елпигични қистириб оларканлар, қорни очса елпиниб, шамол билан овқатланиб кетавераркан». Мабоодо бу одамлар сенга таниш эмасми, укагинам? Сенинг қўлингдagi телефон ўша «елпигич» эмасми?

Агар сен Румийнинг «Маснавийи маънавий» асарини бир бор қўлингга олиб варақлаганингда эди, «Хўроз ва марварид донаси» ҳикоятига кўзинг тушган бўларди. Ҳикоятни эшит. Бир хўроз ахлат титиб юрар экан, ичидан марварид тош топиб олибди. Дарров тумшугида кўтариб бориб, тўрт-бешта бугдой донасига алмашибди. У: «Кош-

Siz nima deysiz?

кийди бу менинг бирор кунинга яраса! Мен учун бугдойнинг қадри қийматлироқдир», деган экан. Хўш, сен-чи, ақл ва вақт марваридларини нималарга алишмоқдасан?..

Агар сен «Ҳикматлар хазинаси» китобини очиб кўрганингда эди, ундаги товус ва лайлак ҳақидаги ибратомуз масални ўқиб, фикр осмонинг ёришган бўларди. Товус ўзининг камаларанг патларига бениҳоя маҳдиё экан. Бир кун илнинг устида у ёқдан бу ёққа юриб чиройини намоён қилаётганида тасодифан бир лайлакка дуч келибди. Ғузаль-

литини кўз-кўз қилиш учун патларини янада кенгрок ёзиб, кибор билан лайлакка мақтанибди. Шунда лайлак жавоб қилибди: «Чиндан ҳам, ғузальликда тенгинг йўқ. Аммо сен мана шу товланиб турган патларингнинг чиройинга мафтунсан. Умринг патларингга маҳдиё бўлиш билан ўтиб кетади. Уча олмаслигинг ҳам шундан». Укагинам, сенинг қўлингдagi телефон ўша товуснинг патларига ўшамайдиганми?..

Агар сен ўша укта китобини эмас, ҳечкурса фақат шу биргина асар — Бальзакнинг «Сағри тери тилсим» романини мутолаа қилганингда эди, Рафзалнинг қўлидаги сеҳрли сағри тери ҳар бир истаги учун кичрайиб, охири умрини хазон қилганини билиб олган бўлардинг. Сенинг қўлингдagi телефон ҳам худди ўша тилсимланган сағри тери каби орзу-ҳавасларингни жўштириб, ҳаётингни ҳавога соувурмаётганмикан?..

Укагинам, умрининг, ҳаётинг қадрини ўлчамай диган хаста қалбнигга бу китоблар шифобахш малҳам каби эди. Энди сени тузатадиган дори бормикан бу дунёда?! Билмадим, билмадим...
Иброҳим ЖҲҲ

САИДБЕКНИНГ КЎНГЛИНИ КЎНГЛИНИ КЎНГЛИНИ

Кимдир ҳақида ёзиш учун қаҳрамонингни оз-да бўлса ўрганиш, билиш керак. Тўғри, Саидбек Сабирбоевни қорақалпоқ ёшлари яхши танишади, шу қатори мен ҳам. Чунки бизнинг (турли соҳада бўлса ҳам) юзга чиқишимиз учун замин яратган, тарбиялаган даргоҳ битта эди — қорақалпоқ болаларининг сеvimли «Жеткиншек» газетаси таҳририяти. Ҳар йили анъана бўйича ўтказилган танловларда рассомлик йўналишида Саидбек юқори ўринларни қўлга киритарди. Бунинг сири — у бирор янги фикр-ғоя тугилмаса ишга киришмасди. Меҳнатининг муносиб баҳоланиши эса, ижодкорни руҳлантириб, катта ишлар сари сафарбар қилган. Қорақалпоғистон рассомлик ва амалий санъат лицейида таҳсил олган Саидбек бугунги кунда ҳам ота-онаси, жонқуяр устозлари ишончига муносиб бўлиб келмоқда. Яхшининг яхшилигини айт, яхшиликлар кўпайсин, деган мақолга амал қилиб, ёш рассом ҳақида сўзламоқчимиз.

Ота мерос

Қадимда бир киши донишманд олдига келиб: «Ҳазрат, авлодларимга муносиб мерос қолдириб, дунё тургунча хотирада сақланишни истайман. Қандай маслаҳат берасиз», деб сўрабди. «Агар фарзандларингга уй мерос қолдирсанг, эллик йил эслашади, кейин тиклаган иморатинг эскириб, ёмғир-бўронларда деворлари нураб, қулайди. Агар бог мерос қолдирсанг, камида юз йил тилларда дoston бўласан. Чунки богининг ширин меваларидан еган кишилар богни ким яратганлигини сўрашади. Фарзанд ва қариндошларинг, ўз навбатида, исмингни айтиб мақтанишади. Қачонки бог қувраб, мева бермай қолса, сен ҳам аста-аста ёддан кўтариласан. Агар донишмандлик йўлини тутиб, болаларингга уй қуриш, бог барпо этиш сирларини, яъни ҳунар ўргатсанг, бир умр авлодлар хотирасида сақланасан», деган экан донишманд.

Дарҳақиқат, ҳунар инсонни кўпга, мартабасини кўкка етказди, дея бекор айтишмаган. Ота фарзандига яхши ҳулқ ва ҳунардан ортқ хазина инъом этолмайди. «Ота ҳунари — болага мерос». Бунинг яна бир ҳаётий мисоли, қаҳрамонимиз Саидбекнинг отаси Сарсен Сабирбоев ҳам юртимизга таниқли ўймакор рассом. Кўплаб шоғирдлари қатори Саидбекнинг ҳам илк муаллими.

Фарзанди қалбига рассомлик санъатига қизиқиш ва меҳр-муҳаббат уруғини сепган ота қанча фахрланса арзийди. Чунки бугун унинг ижоди энг гуллаган давр. Турмуш йўлдоши Сафара Қайипназарова ҳам рассом. Барчаси гўзаллик йўлида фидойиларча ижод қилишмоқда. Улар кезмаган, улар тасвирламаган юртимиз гўшаси қолмади. Ватанимизнинг ҳар бир қарчи ерига меҳр қўйган рассомлар дунёси ва туйғулари ҳақида, афсуски, ҳали кам биламиз...

Ўзига хос услуби бўлмаган ижодкор ўз йўлини тополмаётган йўловчига ўхшади.

Тан олиш керакки, бугун ўз йўли, услуби ва айтар сўзини белгилаб олган ёзувчилар кам эмас.

Эркин Аъзам ўз овозига эга ижодкорлардан. Унинг салкам ярим асрлик ижоди самараси бир роман, ўн қисса, бир неча киноқисса, беш драма, ўнлаб фикра — публицистик мақола-лардир.

Адиб кинодраматург сифатида ҳам ўз йўлига эга. Унинг «Анонийнинг жайдарли олмаси» асари асосида суратга олинган «Чантриморэ» фильмига 23 йил тўлди. Шундан бери муаллифнинг ўн асари фильмга айланди. Ёзувчи асарлари асосида яратилган фильмлари дунё киночилари диққатини тортди. Кўпдан-кўп халқаро

мукофотлар билан тақдирланди. «Эркак» фильми Францияда ўтказилган кинофестивалда бош совринни қўлга киритди. «Киношок» анжуманида «Энг етук сценарий» номинацияси бўйича ғолиб бўлди. «Сув ёқала...» киноқиссаси асосида яратилган фильм «Золотой витязь» (Москва) анжуманида кумуш совринга лойиқ деб топилган. Айюб Шахрибдинов режиссёрлик қилган «Паризод» фильми эса, Анапада ўтказилган халқаро киноанжуманида бош соврин — «Олтин новда» мукофоти билан тақдирланди.

Адибнинг адабиёт, публицистика, драматургия соҳаларидаги сермахсул ижод намуналарини яна узоқ давом эттириш мумкин. Профессор Абдуғафур Расуловнинг «Услуб —

истеъдод, портрети» (Масъул муҳаррир: Махмуд Саъдий) китоби бизга Эркин Аъзамни қайтадан таништиради. Асарда истеъдод, бадиий матн, адабий концепция, услуб масалаларига алоҳида эътибор қаратилган. Муаллиф, биринчи навбатда, адабиётшунос, баъ-

Yangi nashr

зи ўринларда синчков китобхон, зукко томошабин сифатида ижодкор асарларини таҳлил қилади. Бу борада муаллифнинг ҳиссиёт, пафосга берилган жойлари ҳам борлигини айтмоқ жоиз.

Эркин Аъзам ҳикоялари ҳақида тўхталар экан, профессор ёзувчи кашф этган образларни тилга олади. Образ яра-

табиат шунча гўзаллигини намойён қилиб, кўнглини очди-ю, наҳотки, инсоннинг «Омадсизман», дейишга тили борса?! Гўзаллик қидирганлар доим қувончга рўбару келади. Чунки дунёга қулиб қарасанг, дунё ҳам сенга табассум қилади. Ижодкорнинг бахтли ё бахтсиз бўлиши оламни қандай кўз билан кўришига боғлиқ...

Расм чизишда кўпроқ иссиқ ранглардан фойдаланадиган Саидбек инсонларга ҳуш қайғи бағишлашни истайди. «Чиройли кишиларга қараб юринлар» дейилган ҳадисда. Унинг портретлари-

San'at va siyrat

Рассом ва табиат

— Табиат — буюк устоз, биз — рассомлар ундан ўрганиб, илҳомланиб ижод қиламиз, — дейди Саидбек. — Лекин рассом айнан табиатнинг асл нусхасини яратолмайди. Шунчаки, бошқалар кўрмаган, кўрса ҳам эътибор бермаган яширин гўзаллиқни тасвирлайди.

«Хумсонда куз», «Хумсонда тонг», «Оқшом» каби табиат манзаралари тасвири ёш рассомнинг фасллар алмашishi, тонг отиб — кун ботиши жараёнини синчиклаб кузатгани боис вақт ўтиши билан ўзгарган табиат қиёфасини ўзига хос рангларда ифодалаганини кўрсатиб турибди. Демак, рассомнинг кўнгил кўзи ўткирлиги унинг муваффақияти гаровидир.

— Юртимизнинг жаннатга монанд жойлари кўп. Мўъжизани қўриб ҳайратланмаслик мумкинми? — дея тўқинланиб гапирди Саидбекнинг устози академик Жўлдосбек Қуттимуротов. —

да ҳаётимизда учрайдиган самимий, юздан нур ёғилиб турадиган чиройли одамлар тасвирланган. Ҳаммаси сизга табассум ила боқади. Қани, жилмаймай кўринг-чи! Ана шундай ўз асарлари ила мингларга қувонч улашган ёш рассом ёзининг қайноқ кунларидан биринчида Савицкий номидаги Қорақалпоқ давлат санъат музейида шахсий кўргазмасини ташкил қилди...

Баҳо

— Энди йигирма бешни тўлдирган ёш рассомнинг катта музейда кўргазма ўтказиши улкан ютуқ, — дейди қорақалпоқ рассоми, ёшлар мураббийси Женис Лепесов. — Саидбек маътабалик даврдан музей билан бирга. Аввал кам бир неча бор шахсий кўргазмасини ташкил этганди. Бугунги кунда эса, унинг асарлари факат юртимиздагина эмас, балки хорижий давлатларнинг музейларидан ҳам жой олмоқда. Россия, Чехия, Голландия,

Туркия, Ҳиндистонда ўтказилган танлов ва кўргазмаларда муваффақиятли иштирок этиб, яхши натижаларни қўлга киритди...

Кўргазмада Саидбекнинг 50га яқин рангтаъсир асари тақдим этилди. Камолиддин Бехзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институти магистратурасини тугатиб келган рассомнинг анча йил мобайнида тинимсиз ўқиб-ўрганиши, тўплаган тажрибаси самараси бўлиши ушбу кўргазма тасвирий санъат усталари ва томошабинлар томонидан ижобий баҳоланди.

Кўпчиликда катта қизиқиш уйғотган «Тупроққалъа» суратининг яратилиши ҳақида Саидбек шундай дейди:

— 2012 йили Тупроққалъада маданият фестивали ўтказилди. Кўплаб тенгдошларим қатори иштирок этиш бахтига мушарраф бўлдим. У ерда биз миллий кийинган, юзидаги саноксиз ажинлар, букчайган қадди улуг ёшда эканлигидан дарак бергучи момони учратдик ва қалъа тарихи ҳақида кўп нарса билса керак деган ниятда суҳбатга чорладик. Афсуски, кампирнинг қулоғи эшитмас экан. Зўр қизиқиш билан ниманидир сўрасақ, индамас ёки бошқа нарсалар ҳақида гапириб кетарди. Хуллас, суҳбатимиз кўнглидагидек кечмади. Лекин шу момо тимсолида яратилажак асаримга мавзу топдим. Тупроққалъа ҳам улуг ёшда, у ҳам бизни эшитмайди. Сабаби — қалъанинг неча-неча қатлами кўмилиб кетган ва ҳали ўрганилмаган. Шу қатламлар қачонки очилса, бизнинг саволларимизга ҳам жавоб топилса керак...

Устоз қиёфаси

Ҳар касбнинг ўз гашти бор. Ижод аҳли учун эса — илҳом керак. Ўзинга ёққан мавзуда ишлаш мароқли ва осон, лекин кўнглидагини бутунлай матога қўчиришининг имкони йўқ. Шу боис ҳам кўнгил тўймайди, нотинч. Шунисиға шўр. Ахир, ижодкор қилган ишдан қоникдими, шу он изланишдан тўхтабди. Бу кимга керак, бундай бўлмайди ҳам, аслида. Ҳаммага бирдек ёқиш мумкин эмас, ҳаммага меҳринг етмайди. Қуёш битта.

— Баъзан яхши кўрган одамларингга меҳр-муҳаббатингни қандай етказишни билмай қийналасан, — дейди Саидбек. — Битта расм кам, иккиси ортқча...

Мана бу — Саидбек Сабирбоев яратган «Қуттимуротовнинг портрети».

(Давоми 16-бетда.)

АДИБ ПОРТРЕТИ

тиш борасидаги услубини алоҳида таъкидлайди. Унинг қисса, роман ва драматик асарларини шарҳлашда эса муаллиф камровни кенгрок олади. Деярли ҳар бир қисса, тўпламга алоҳида ёндашади, улардаги ғоя, воқеалар ривож, образларни яратишдаги услуб ва акс этган давр руҳиятига ўз муносабатини билдиради.

Эркин Аъзамнинг «Тафаккур» журналидаги салмоқли фаолияти ҳам муаллиф нигоҳидан четда қолмайди. «Тафаккур»ни қайроқи анорға ўхшатаман: чоғрок бўлса-да, доналари ақикдай, зич терилган, таъмига таъриф камлик қилади...», дея ёзади адабиётшунос олим.

«Услуб — истеъдод портрети» («Янги аср авлоди», 2013)ни варақлар экансиз,

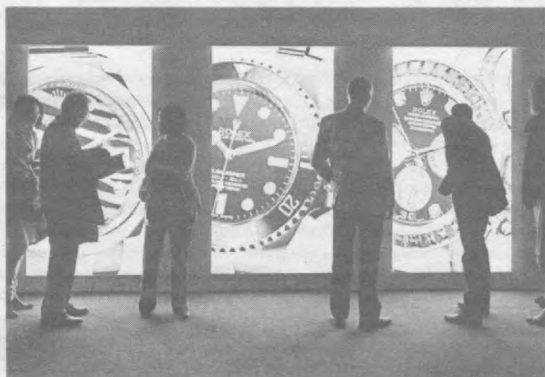
мустикаллик даври адабиёти, публицистикасида ўз мустаҳкам ўрнига эга ижодкорнинг асарлари ҳақида анча маълумот оласиз. Китоб талаба, магистр, илмий ходимлар, умуман, ўзбек адабиётшунослари билан қизиқувчилар учун янги маълумот берувчи қўлланма сифатида аҳамиятлидир.

Соҳиба МУЛЛАЕВА

Хариддорларга сифатли маҳсулотларни етказиб бериш ҳар бир ишлаб чиқарувчининг асосий мақсади. Аммо ана шундай олий мақсаддан чалғиб, истеъмолчига асл товардан айнан нусха кўчириб тайёрланган қалбаки маҳсулотларни «тортиқ» этакдан корхоналар ҳам, афсуски, учраб туради. Бундай ҳолат, энг аввало, истеъмолчилар ишончининг йўқолишига, қолаверса, уларнинг саломатлигига ҳам жиддий хавф туғдириш ҳолларига сабаб бўлмоқда. Бу каби салбий ҳолатларнинг олдини олиш, сифатли маҳсулотларга кенг йўл очиб бериш мақсадида 1989 йилдан бошлаб БМТ ташаббуси билан ҳар йили 12 ноябрь санаси «Бутунжаҳон сифат кун» (World Quality Day) деб белгилаб қўйилди. Бу эса халқаро ва давлатлараро товар айланишини юқори даражада йўлга қўйиш, жаҳон бозорларининг сифатли маҳсулотлар билан таъминланишига катта хизмат қилиб келмоқда.

кўп тилга олинадиган брендлар мавжуд: «Adidas» (спорт буюмлари ва кийим кечакларини ишлаб чиқаришга ихтисослашган), «Samsung» (юқори технологияли асбоб-ускуналар, маиший техникалар, аудио ва видео қурилмалар бўйича), «Adobe» (дастурлар таъминоти билан ишловчи, яъни ҳужжатларни янги форматда ўқиш имконини берувчи дастурлар бўйича), «Apple» (компьютер ва ноутбуклар, планшетлар, аудиоплеерлар, телефонлар ишлаб чиқариш бўйича), «Google» (интернет қидирув тизими), «Kodak» (фотосуратлар

12-noyabr — Butunjahon sifat kuni

МАҲСУЛОТ СИФАТИНИ ҚАНДАЙ БАҲОЛАЙСИЗ?

Назорат қилиш белгилари

Харид вақтида эътибор билан қаралса, маҳсулотнинг кўринарли жойи ёки этикеткасида турли қалинликдаги чизиқлар ва рақамлар билан белгиланган шаклга кўзимиз тушади. Барчамизга маълумки, штрих-код деб номланган бу шакл маҳсулотнинг ҳақиқий ва асл, яъни қўлбола эмаслигини тасдиқлаб турувчи белгилардан биридир.

Штрих-код кетма-кет алмашиб келувчи қора (штрих) ва оқ (пробел) рангли, турли қалинликдаги чизиқлардан иборат бўлиб, ҳар бир чизиқнинг ўлчами стандартлаштирилган. Штрих-кодларни маҳсулотларга нисбатан татбиқ этиш ғояси илк бор ўтган асрнинг 30-йилларида АҚШнинг Гарвард бизнес мактабида илгари сурилган бўлса-да, ундан амалда фойдаланиш бир неча ўн йиллардан сўнг, яъни 60-йиллардан бошланган. Штрих-кодларни дастлаб темирйўлчилар вагонларни идентификациялаш учун қўллаган. Микропроцессор қурилмасининг ривожланиши 70-йиллардан бошлаб штрих-кодлардан оммавий равишда фойдаланиш имконини яратди. 1973 йили АҚШда маҳсулотнинг универсал коди (ИРС) қабул қилинганидан сўнг, 1977 йилдан бошлаб Европада ҳам кодлаш тизими — European Article Numbering (EAN) таъсис этилди. Бугунги кунда мазкур тизимдан нафақат Европа, балки бошқа минтақаларда ҳам кенг фойдаланилмоқда.

ЕАН ассоциацияси турли давлатлар учун алоҳида кодлар ишлаб чиқди ва улардан фойдаланиш учун марказлашган тарзда лицензиялар тизимини яратди. Масалан, Франция учун давлат коди сифатида 30—37, Италия учун 80—87 оралиқлари тасвир этилган. Баъзи давлатларнинг кодлари уч хонали сонлардан иборат. Масалан, Греция — 520, Россия — 460, Бразилия — 789.

Ўзбекистон Республикасида штрихли кодлашнинг татбиқ этилиши 1996 йил 26 апрелда қабул қилинган «Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги қонуннинг 4-моддасида белгилаб берилган. Ушбу ҳужжат истеъмолчининг харид қилинадиган маҳсулот ҳақида зарур ва ишончли маълумот олиш ҳуқуқини қонуний жиҳатдан ҳимоялайди.

Қиммат нарх ва машҳур бренд

Маҳсулот танлаш борасида истеъмолчиларнинг фикрларига қулоқ тутадиган бўлсак, кўп ҳолларда юқори нарх улар учун сифат белгиси эканлиги маълум бўлади. Сифат — кенг миқёсда ишонч воситаси экани барчамизга маълум. Шунинг учун ҳам кўп ҳолларда «Қиммат, демек, сифатли», деган тўхтамга келамиз.

Бугунги кунда маҳсулот номи, яъни брендлар ҳам харидорга сифат ҳақида кенг маълумот бериши мумкин. Википедия наشريда келтирилган маълумотларга кўра, «Бренд» сўзи (инг. «brand» — маҳсулот белгиси) — иқтисодий тил билан айтганда, компания, хизмат тури ёки маҳсулотнинг рамзий белгиси деган маънони ифодалайди. Ишлаб чиқарувчининг аниқ бир ном остида фаолият олиб бориши маҳсулот ёки хизмат турларининг тез ва осон танилиши, ҳатто хариддорларнинг улар номини узок вақт хотирада сақлаб қолиши учун кўмак беради.

Маҳсулот бу — кафолатланган сифат. Бренд — кафолатланган сифатга берилган мақбул ном. Уларнинг асосий мақсади ҳам сифатли маҳсулотларни истеъмолчиларга етказиб бериш ва ишончини қозониш орқали кўпроқ талаб ва тақлиф асосида маҳсулот ишлаб чиқариб, савдо айланишини кенг йўлга қўйишдан иборат. Турли маҳсулотлар ишлаб чиқариш, хизмат турларини жорий этиш орқали харидорлар ишончига кириб улгурган ва улар томонидан энг

олиш учун асбоб-ускуналар ва қурилмалар бўйича), «Mitsubishi» (машина ишлаб чиқариш бўйича), «Zaga» (кийим-кечаклар бўйича) каби брендлар шулар жумласидан. Дунёда бу номларни эшитмаган инсон бўлмаса керак. Улар ўз сифатли маҳсулотлари билан жаҳоннинг ҳар бир мамлакатига кириб бора олган.

Ҳар йили «Business Week» иқтисодий наشري жаҳоннинг 100та энг яхши бренди ҳақидаги маълумотларни эълон қилиб боради. Бу эса харидорларнинг сифатли ва ишончли маҳсулот ишлаб чиқараётган корхона ва фирмалар ҳақида кенг маълумотга эга бўлишига имконият яратмоқда.

Жаҳон миқёсида олиб қаралганда, маҳсулот сифати қайси фирмада ишлаб чиқарилгани ёки қаерда сотилиши ва номининг машҳурлигидан эмас, балки қандай хомашёдан ишлаб чиқарилгани ва қайси услубда яратилганига кўпроқ боғлиқ. Бугун фирма ва компаниялар томонидан маҳсулотларнинг кенг асортиментда ишлаб чиқарилаётгани харидорларнинг ҳам ҳамёнбоп, ҳам сифатли маҳсулот борасидаги танловини бироз қийинлаштирмоқда.

Истеъмолчилар ишончини қозониш учун

Сифатли маҳсулотларни харидорларга етказиб бериш даражасини оширишга хизмат қилаётган бир қатор ташкилотлар томонидан инсонларнинг яшаш шароитини яхшилашга қаратилган кўплаб лойиҳалар амалга ошириб келинмоқда. Жумладан, Европа сифат ташкилоти (European Organization for Quality), Осиё сифат тармоғи (Asian Network on Quality), Халқаро сифат академияси (International Academy for Quality) каби ташкилотлар юқори сифат даражасига эришиш ва истеъмолчиларни қалбаки маҳсулотлардан ҳимоя қилиш борасида ўз

йўналишларига эга. Ушбу ташкилотлар инсонлар учун маҳсулотнинг сифатлилик ва фойдалилик даражаларини баҳолаш лозим эканини уқтириб келади. Европа сифатни нazorat қилиш ташкилоти — ЕОКК 1957 йили ташкил топган. Ушбу ташкилот ташаббуси билан ҳар йили ўтказиладиган конференцияларда асосий эътибор маҳсулот сифатини бошқариш бўйича тажриба алмашиб, назарий ва амалий масалаларни ҳал қилиш, соҳадаги сўнгги ютуқларни тарғиб этиш, долзарб муаммолар бўйича мулоҳаза юритиш, янги-янги имкониятларни излаб топишга қаратилган.

Хозирги вақтда ЕОКК таркибида 12та техник қўмита мавжуд бўлиб, ишончлилик, статистик маълумотлар, атамалар, истеъмол масалалари бўйича стандартлаштириш, сифатни бошқариш, кадрлар тайёрлаш, функционал баҳолашни таҳлил қилиш, сифат соҳасида сиёсат олиб бориш, сертификатлаштириш ва сифат тизимлари назорати, ЭХМнинг математик таъминланишида сифат, маҳсулот сифатининг метрологик таъминоти каби вазифалар билан шуғулланган. Бундан ташқари, яна 7та секцияда автомобиль, энергетика, қурилиш, озиқ-овқат, фармацевтика, сифат масалалари бўйича маслаҳатлар бериб бориш йўлга қўйилган.

«Made in Uzbekistan»

Бугун бундай ёрлиқлар остида ва махсус штрих-

кодлар билан ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар дунёнинг энг сифатли импорт товарлари билан бемалол рақобатлаша олади. Бу каби маҳсулотларга нафақат ўзимизда, балки хорижда ҳам талаб катта. Сифатли ва рақобатбардosh маҳсулот турини кўпайтириш мақсадида юртимизда замонавий талабларга жавоб берадиган стандартлар асосидаги ишлаб чиқаришни ривожлантиришга катта эътибор берилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг расмий сайти — soliq.uz да келтирилган маълумотларга кўра, республикада 250га яқин сифат менежменти тизимлари сертификатлаштирилган корхоналар мавжуд. Эътиборлики, Ўзбекистонда сертификатлаштирилган корхоналар сонининг ўсиб бориши қўпбал қўшни давлатлар билан солиштирганда юқори кўрсаткичга эга. Соҳада амалга оширилаётган бу каби ишловлар сифатли маҳсулот ва хизматлар бозори, юртимиз экспорт салоҳияти ва умуман иқтисодиётимизни янада ривожлантиришга хизмат қилмоқда.

Бугунги кунда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик мамлакатимиз иқтисодий тараққиётини янада юксак босқичга кўтаришга хизмат қилаётган асосий кучга айланди. Ушбу истиқболли ҳаракатлар натижасида ички бозор рақобатбардosh маҳсулотлар билан ўлдирилмоқда, аҳолига намунали ва сифатли хизмат кўрсатмоқда.

Сифат — рақобатбардoshлик белгиси. Жаҳон андозаларига мос юқори сифатга эришиш эса бугунги кун талаби. Харидорларга сифатли маҳсулотлар етказиб бериш нафақат аҳолининг яшаш шароитини яхшилаш, балки давлат иқтисодиётига ҳам ўз ижобий таъсирини ўтказиши шубҳасиз.

Ҳамида УСМОНОВА,
 «Ma'rifat» мухбири

ЯШАРИШ УЧУН ОЛМА ЕНГ

Янги узилган мева ва сабзавотларнинг саломатлик учун фойдали хусусиятлари кўп. Уларнинг таркибиде витаминлар, микроэлементлар ва ароматик бирикмалар мавжуд.

Medvesti.com сайтида ёзилишича, олма ҳам ана шундай хусусиятларга эгадиги билан ажралиб туради. Ушбу мевани ҳар кун истеъмол қилиш гузалликни узоқ йиллар мобайнида сақлаб қолиш имконини берар экан. Бир гуруҳ олимлар томонидан ўтказилган тадқиқотда 25 ва ундан катта ёшдаги аёллар иштирок этди. Тажриба давомида аёллар ҳар кун бир дондан олма истеъмол қилишди.

Ва няхот, синновнинг олтинчи ойига келганда, олимлар тажрибадан ўтказилганларнинг умумий санома т л и қ л а р и ҳақидаги маълумотларни батафсил таҳлил қилиб чиқиб, бир хулосага келишди. Унга кўра, кунига биттадан олма истеъмол қилиш табиий гузалликни сақлаб қолиш билан бирга, 17 йилга узайтириши маълум бўлди.

Ушбу мева таркибидеги кўп миқдордаги флавоноид ва полифенол инсон организмдаги тўқималарда кечадиган оксидланниш жараёнини доимий таъминлаб боради. Антиоксидантлар юрак-қон томир, овқат ҳазм қилиш тизими ва ичаклар микрофлорасини меъёрлаштириш учун зарур моддаларни етказиб беради. Хуллас, олимлар ўтказилган тажрибадан доимо гузал ва соғлом бўлиш учун олма истеъмол қилиш жула оддий ва самарали усул, деган тўхтамга келишди.

«Driblet» мониторинг тизими ўз эгасига сув сарфига оид барча харажатлар ва маълумотларни юбориб туради.

«Driblet» махсус қурилма бўлиб, сув қувурига ўрнатилди. Ишлаш жараёнида ускуна сув ва унинг ҳарорати ҳақидаги маълумотларни булутли серверлар орқали истеъмолчиларга етказиб туради. Шу боис маълумотларни дунёнинг исталган нуқтасидан мобил телефон ёки шахсий компьютер ёрдамида симсиз аллоқа, яъни WiFидан фойдаланган ҳолда кўздан кечириш мумкин.

«Driblet»нинг ишлаши учун ташқи қувватлаш ёки аккумуляторлар талаб қилинмайди. Ушбу қурилма қувватни сувнинг оқими ҳисобидан олади ва электр тизимида узиллиш бўлган тақдирда ҳам узлуksиз ишлайди.

Мутахассислар бу турдаги қурилмалар сув сарф-харажатларини 30 фоизга камайтиради, дея таъкидлашмоқда.

Маълумотларни смартфон ёки планшетга ўрнатилган мобил иловва дастури ёрдамида ўқиш мумкин.

Аввал ҳам коммунал тўловларни иқтисод қиладиган бошқа тизим ҳақида хабар берилган эди. Жумладан, «Valta» розеткаси орқали энергияни беҳуда сарфлашнинг олдини олиш мумкин. Мазкур ток ўтказгичлар унга ўрнатилган қурилманинг қай йўсинда ишлаётганини — фалон ёки кутиш ҳолатда эканини аниқлаб, беҳуда сарфланаётган электр ҳақида смартфон ёки компьютерга хабар жўнатади. Масалан, энергияни тежаш учун фойдаланувчи смартфоннинг қувватланиб бўлганлиги ва қурилмани ўчириш ҳақида хабар беради.

СУВ САРФИНИ КАМАЙТИРАДИ

Қандай қилиб хонадонлардаги сув сарфини сарҳисоб қилиш, ортиқча исрофгарчиликнинг олдини олиш мумкин? Бунинг учун аксарият хонадон эгалари анъанавий сув ҳисоблагич ўрнатиб, доимий равишда қанча миқдорда сув сарфланаётганидан хабардор бўлиб боришади. Эндиликда юқори технологиялар ёрдамида ушбу юмушни янада самарали тарзда бажариш мумкин. Автоматлаштирилган «Driblet» мониторинг тизими ўз эгасига сув сарфига оид барча харажатлар ва маълумотларни юбориб туради.

«Driblet» махсус қурилма бўлиб, сув қувурига ўрнатилди. Ишлаш жараёнида ускуна сув ва унинг ҳарорати ҳақидаги маълумотларни булутли серверлар орқали истеъмолчиларга етказиб туради. Шу боис маълумотларни дунёнинг исталган нуқтасидан мобил телефон ёки шахсий компьютер ёрдамида симсиз аллоқа, яъни WiFидан фойдаланган ҳолда кўздан кечириш мумкин.

«Driblet»нинг ишлаши учун ташқи қувватлаш ёки аккумуляторлар талаб қилинмайди. Ушбу қурилма қувватни сувнинг оқими ҳисобидан олади ва электр тизимида узиллиш бўлган тақдирда ҳам узлуksиз ишлайди.

Мутахассислар бу турдаги қурилмалар сув сарф-харажатларини 30 фоизга камайтиради, дея таъкидлашмоқда.

Маълумотларни смартфон ёки планшетга ўрнатилган мобил иловва дастури ёрдамида ўқиш мумкин.

Аввал ҳам коммунал тўловларни иқтисод қиладиган бошқа тизим ҳақида хабар берилган эди. Жумладан, «Valta» розеткаси орқали энергияни беҳуда сарфлашнинг олдини олиш мумкин. Мазкур ток ўтказгичлар унга ўрнатилган қурилманинг қай йўсинда ишлаётганини — фалон ёки кутиш ҳолатда эканини аниқлаб, беҳуда сарфланаётган электр ҳақида смартфон ёки компьютерга хабар жўнатади. Масалан, энергияни тежаш учун фойдаланувчи смартфоннинг қувватланиб бўлганлиги ва қурилмани ўчириш ҳақида хабар беради.

ИҚЛИМ ЎЗГАРИШИ ВА РУҲИЙ САЛОМАТЛИК

Инсоннинг руҳий ҳолатига кўпгина омиллар таъсир этади: ишдаги зўриқишлар, оиладаги ички муаммолар ва об-ҳаво. Аниқланишича, иқлимнинг кескин ўзгариши ҳам руҳий ҳасталиклар сонини кўпайтирар экан.

Сидней иқлим-шунослик институти олимларининг таъкидлашича, об-ҳаво ва иқлим инсоннинг руҳий ҳолатига кучли таъсир кўрсатиши мумкин. Таъкидлаш жоизки, Австралия иқлимини ҳар доим ҳам мўътадил деб бўлмади. Бу минтақада доимий қўроқчилик, ёнғин, довул ва сув тошқинлари кузатилади. Шу боис ҳам мазкур қитъада ишовчи аҳоли табиат инжиқликларига анчагина кўникиб қолишган. Бироқ шундай бўлса ҳам, ҳозирги пайтда минтақа об-ҳавоси оладлагидан ўзгача ва мураккаброқ тус олмақда. Бундай иқлим инсоннинг руҳий ва физиологик саломатлигига сезиларли даражада таъсир этиши мумкин.

Жумладан, қуёшнинг кескин қиздириши қутилмаган қўроқчиликларга сабаб бўлмоқда. Ушбу омил Австралия қишлоқ ҳўжалигига таъсир этмасдан қолмапти. Олимларнинг таъкидлашича, айни вақтда қишлоқ аҳолиси ўртасида руҳий тушқунлик, кучли депрессия ҳолати 8 фоизга ўсган.

Психология ва мия институти раҳбари Яна Хикининг айтишича, экологик ва иқлим ўзгаришининг одамлар руҳиятига кўрсатаётган таъсири олимлар томонидан чуқур ўрганилиши лозим. Бу эса нафақат демографик, балки ижтимоий ва сиёсий муаммоларнинг самарали ҳал этилишига хизмат қилади. Хусусан, қишлоқ ҳўжалиги ва ишлаб чиқаришда меҳнат қилаётган аҳолининг руҳий ҳолати ушбу соҳалар тараққийининг муҳим шартидир.

ОИЛА БАХТИЁРЛИГИ АЁЛЛАРГА БОГЛИҚ

Америкалик психологларнинг таъкидлашича, оилавий бахт, биринчи навбатда, аёлларнинг феъл-атвори ва до-нолигига боғлиқ. Олимларнинг фикрига кўра, оиладаги келишмовчилик ва бахс-мунозараларнинг барҳам топиши, муаммоларнинг ижобий ечимиде, аввало, аёлларнинг босиқлиги муҳим роль ўйнайди. Келишмовчиликларнинг бартараф этилишида эркаклардан кўра аёлларнинг муомала маданияти муҳим аҳамиятга эга.

— Гап оҳангиде салбий ҳиссиётларнинг яққол сезилиб туриши низо ва келишмовчиликларнинг кескинлашувиға олиб келади. Аёлларнинг тўғри йўл тутиши, мулоҳазакор ва босиқлиги ижобий натижага олиб келади. Ҳазаб ва нафрат туйғуларни эса оилалар учун муаммо тугдиради. Талқиқотларимиз натижа-сида маълум бўлдики, оилала асосан аёл ўз лаёқати билан келишмовчиликларни хотиржам, дўстона муносабатда ҳал этиши бaxтли турмуш гарови экан, — дейди психолог, тадқиқот раҳбари Лиан Блок.

Мутахассислар 80 нафар оилани, асосан, ўрта ва кекса ёшдагилар ҳаёти акс этган видеотасмани синчиклаб ўрганиб чиқишди. Хулосага кўра, жуфтликлар келишмовчилик вақтида муаммога сабаб бўлган асосий жиҳатларга диққат билан эътибор қаратмасдан, бошқа омиллarga, жумладан, юзнинг ранги, чеҳрасида акс этган кўз-туйғу (ғазаб, киноя сингари), турмуш ўртоғининг овоз баландлигига кўпроқ эътибор қаратишар экан. Мана шундай майда-чуйдалар оқибатида эр-хотин ўртасида тез-тез тортишувлар юзга келади, натижада бир-бирига бўлган илқ муносабат йўқолиб боради. Олимлар тавсиясига кўра, ҳар қандай бахсли муаммони ўша вақтнинг ўзида босиқлик билан ҳал этиш ва келишмовчиликларга барҳам бериш мумкин.

ЎзДЖТУ талабалари Ҳамида УСМОНОВА ва Зияда ОРТИҚОВА тайёрлади.

МАРДЛИК — МАЪНАВИЙ БАРКАМОЛЛИК БЕЛГИСИ

Бугун юксак маънавиятли ёш авлод богча мактабларда, академик лицей, касб-хунар коллежлари ва олий таълим муассасаларида тарбияланмоқда, уларга ҳар томонлама кенг имкониятлар яратилиб, қўллаб-қувватланмоқда. Ёнгин хавфсизлиги олий техника мактабиде ҳам ёшларни мard ва жасур, она Ватан олдидаги бурчларни сидқидилдан адо этадиган ватанпарвар қилиб тарби-

ялашга катта эътибор қаратилади. Уларнинг эрта бир кун инсонлар ҳаётига хавф соладиган ёнгин каби офатлар билан юзма-юз келиши, қийинчиликлар олдида ботиш эмасдан мardонавор енгиб ўтиши лoзимлиги ҳаётий мисоллар билан тушунтириб борилади.

Ёнгин хавфсизлиги соҳасида фидойилик ва жасорат кўрсатган инсонлар ҳаётини ибрат қилиб

кўрсатиш орқали курсантларда касбга меҳр-муҳаббат, халққа садоқат туйғуларни шакллантирилмоқда. Зеро, халқ мулки ва инсонлар ҳаётини сақлаб қолишдек эзгу ишларга масъул инсонлар ана шундай маънавияти юксак ёшлар орасидан ети-шиб чиқиши шубҳасиз.

С.МУРАТОВА,
Ёнгин хавфсизлиги олий техника мактаби ўқитувчиси, подполковник

Хитой Атроф-муҳит муҳо-фазаси вазирлиги мутахассис-ларининг баёноти беришича, мамлакатнинг йирик мегаполислари, жумладан, пойтахт Пекинда шаҳар ҳавосида зарарли моддалар миқдорининг белгиланган меъёрлардан бир неча баробар ортиб кетгани сабабли ўрта ва бошланғич мактаблар, мактабгача таъ-лим муассасалари фаолияти вақтинча тўхтатилади.

Бешинчи даражали «Йо-ланда» тўфони соатига 379 километрғача тезликда ҳаракатланиб, Филиппиний Самар ва Лейта ороллариға келиб урилиши натижасида мактаблар, давлат муассасалари фаолияти вақтинча тўхтатилган, юзлаб авиа-рейслар бекор қилинган, 20та провинциянинг бир миллион-га яқин аҳолиси хавфсиз ҳудудларға жойлаштирилган, тўлқинлар баландлиги 5 метрға етаётгани маълум қилинди.

Хитойнинг Хэнань провин-циясидаги Гуэучжай шаҳарча-сида жойлашган икки қават-ли хизмат кўрсатиш биноси-нинг қулаб тушиши оқибати-да ундаги 17 кишининг 5 на-фари ҳалок бўлди, 12 киши эса ишфохонаға жойлаштирилган, ҳодиса тафсилотлари ўрганил-моқда.

АҚШнинг Детройт шаҳ-рида қуролланган номаълум шахслар томонидан сарта-рошхона миқозларига қара-та ўқ отилиши натижасида икки эркак ҳалок бўлди, олти киши жароҳатланди, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органи хо-димлари томонидан суриш-тирув ишлари олиб борил-моқда.

Нью-Йорк шаҳри(АҚШ)да жойлашган талабалар ётқо-насининг 17-қаватидан қулаб тушиб, бахтли тасодифи ту-файли икки бино ўртасидаги кенглиги 60 сантиметр бўлган оралиқда туриб қолган ниге-риялик талаба Ашер Вонгтай (Asher Vongtay)нинг ҳаёти ши-фокорлар томонидан 1,5 соат давомида ўтказилган жарроҳ-лик амалиётидан сўнг сақлаб қолинди.

Таълим, фан ва маданият хо-димлари қасаба уюмлари Чи-лонзор туман кенгаши ҳамда Юнус Ражабий номидаги Тош-кент педагогика коллежи жамоа-лари мазкур коллеж ўқитувчиси Муроджон Усмоноваға отаси Қобилжон УСМОНОВнинг вафоти муносабати билан таъзия билдиради.

Бу сўз ҳамиша қалбимни тўлқинлантиради. Унда билим қудрати, фидойилик, бағрикенгликни ҳис этаман, кўраман. Юртимизда бир-биридан гўзал, сўлим қишлоқлар бисёр. Янгидан бино бўлаётганлари қанча! Чунки тараққиёт жадаллашмоқда, туғилиш бор, ўсиш бор. Қишлоқ табиати, ҳавоси, тупроғи, сувлари бебаҳо, одамлари соддадил, самимий. Аслида, қишлоқнинг жон томири — шу меҳнаткаш, очиккўнгил одамлари. Ўзлари, фарзандлари учун уйлар қуради, эл олдига дастурхон ёзади. Кўнгли тўқ, кўзи тўқ, боиси — замонамиз обод, осмонимиз тинч. Унда баҳорлар кезиб юради, марварид ёмғирлар, биллур қорлар тупроққа ризқ-рўз сочади. Шундандир янада чиройли яшагинг келади.

ҚИШЛОҚ ЎҚИТУВЧИСИ

Обод турмуш асоси ҳамиша билим олмоқ, илм бермоқ-ла умрни зийнатламоқ бўлиб келган. Бу йўлда орзулари, кўз нури, қалб кўрини тўқкан ва тўкаётган минг-минглаб ўқитувчилар илм зиёси ила қишлоқларимизни ёритмоқда. Уларнинг ҳар бири ҳақида ёзаман десангиз китобларга айланади. Қишлоқнинг юраги — мактаб. Бу ердан барча бирдай айланиб, ўргилиб ўтади. Яқин-йироқ йўл босиб келаётган устозларга қишлоқнинг ёшу қариси ҳурмат билан салом беради. Ўқитувчи ёруғ синфларга кириб, болаларнинг чакмоқ кўзлари, тетик овозларидан руҳланиб, янги сабоқларини бошлайди.

Айниқса, бугун қишлоқ ўқитувчиларига янада кенг имкониятлар яратиб берилмоқда. Мактаблар замонавий қиёфа касб этаяпти. Қибрай тумани Узумзор маҳалласида жойлашган 35-мактаб ҳам шундай сўлим зиё масканларидан бири. 2011 йили капитал таъмирдан чиқарилган билим даргоҳида тажрибали ва билимли ўқитувчилар кўп. Улар бугун 85 ёшга кирган собиқ она тили ва адабиёт фани муалли-

ми Йўлдош бобо Тожибоевни алоҳида ҳурмат билан устоз дея тилга оладилар.

— Деярли бутун умрим мактабда кечди, қувончларим, орзуларимни шу ерга бағишладим, — дейди фахрий муаллим. — Ўқувчилар ҳаётим мазмунига айланди. Қишлоғимиз гўзал ва хушманзара. Нима эксанг, унади. Билим бериш ҳам — шундай. Ишингни севсанг, кўп нарсани ўрганиб, ўргатиб, бойиб борасан. Ёш юракларга маърифат уруғини қадашдан-да улуг бахт бормикан!..

Устоз мустақиллигимизнинг илк йилида «Шухрат» медали билан тақдирланган. Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган ўқитувчи Йўлдош бобонинг ҳар сўзидан шукроналик ёғилади:

— Ҳаёт менга ажойиб оила, фарзандлар туҳфа этди. Рафиқам Меҳридон Бойназарова Миллий университетнинг география факультетини битириб, узоқ йиллар мактабларда муаллимлик қилган. Тўрт фарзандимиз ўқитувчи, бошқалари — муҳандис, агроном, табдиркор. Уйли-жойли, турмуши тинч. Йи-

гирма тўрт неварамиздан иккиси ўқитувчи. Эллик беш йилдан ошдики, рафиқам билан босган йўлимиз зиёга, ҳурматга тўлиқ. Буни ҳалол меҳнатимиздан деб ўйлайман.

Устоз болалигидан адабиётга, шеъриятга ихлос қўйди. Оз-оз, лекин соз-соз ижод қилди. Бу эзгу туйғулар «Дилда ишқим», «Кўнгил», «Ҳаёт ишқи», «Шукрона», «Яхши болалар», «Юрагимга яқин одамлар» каби китобларга жамланди.

Меҳридарё муаллимнинг мактабда қолдирган изи ва шогирдлари кўп. Улардан бири — тасвирий санъат ва чизмачилик ўқитувчиси Матлуба Шарипова билан суҳбатимиз самимий кечди:

— Бахтим шуки, ўқитувчилар оиласида ўсиб-ўлғайдим. Устоз таҳсил олган Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университетида тасвирий санъат йўналишида ўқиб, мактабда иш бошладим. Йигирма тўрт йилдан буён ўқувчиларга ўз фанимнинг сир-асрорини ўргатиб келаман. Барча фанлар бир-бирига боғланган. Буни ҳар бир ўқитувчи англаши лозим. Масалан, мен болалигимдан адабиётга, айниқса, мумтоз шеъриятга қизиққаным боис кўп мутлоа қилишга интиламан. Бу дарсларни қизиқарли ўтишим ва ўқувчилар билан осон мулоқотга киришишимга катта ёрдам беради.

Матлубахон ўз касбига меҳр қўйган тажрибали ўқитувчилардан. Тасвирий санъат ва чизмачилик фанлари болаларни эстетик жиҳатдан тарбиялашда муҳим аҳами-

ятга эга деб билади. Чунки ҳар бир қалб яратувчанлик иштиёқи билан ёнади. Ҳатто кўлига қалам тутказсангиз, гўдак ҳам нималариндир чизишга уринади. Расм чизишда нафақат ҳис-туйғу, ҳаёл, тасаввур, балки кўз, қўл, мушаклар, юрак ҳам назик ҳаракатланади. Бола завққа тўлади, руҳияти майинлашади, кўтарилади. Бу унинг ҳақиқий санъат сەҳри билан илк қайтарилмас учрашувлари!

— Дарсларни компьютер ёрдамида ўтиш янада қизиқарли. Бугун бусиз ишлаб бўлмайди. Чека қишлоқ мактаблари ҳам замонавий ахборот-коммуникация технологиялари билан таъминланган бир пайтда улардан унумли фойдаланиш ҳам керак-да. Тасвирий санъат дарслари — сەҳрли дарслар. Оппоқ қоғозларда ҳар бир боланинг ўзига хос олами намоён бўлади. Ўқувчиларим келажакда қайси касбни эгаллашларидан қатъи назар, бу фандан олаётган кўникма ва билимлари ҳаётида, ишида асқотишига ишонаман, — дейди муаллима.

Қибрай туманидаги 35-мактаб — қишлоқ мактаби саранжом-сариштар, обод маскан. Ҳовли хушманзара дарахтлар билан ўралган. Синфхоналарда фанларга оид кўргазмалар кўроллар муҳайё. Компьютер хонаси, спорт зал, кутубхонадаги шарт-шароитлар ҳам тўқис. Бу ерда меҳнат қилаётган ҳар бир педагог зиммасидаги асосий вазифа болаларга чуқур билим бериш, иқтидорини юзага чиқаришдан иборат эканини яхши англайди. Дарҳақиқат, ўқитувчилик машаққатли ва шарафли касб. Шу боис ҳам устоз номи ҳамиша улуг ва мўътабар. Айниқса, йилдан йилга чирой очиб бораётган қишлоқларимизда...

Ойгул СУЮНДИҚОВА

Ta'lim fidoyilari

ЧЎЛНИ БЎСТОН ЭТСАМ ДЕР

ЎЗРФА Ўсимлик ва ҳайвонот олами генофонди институтининг етакчи илмий ходими, биология фанлари доктори, профессор Тошхоним Раҳимова, мана, неча йилларки, бор салоҳиятини илм-фан ривожига бахшида этиб келаётир.

1967 йили ҳозирги Ўзбекистон Миллий университетининг биология-тупроқшунослик факультетини тамомлаб, ЎЗРФА Ботаника институтида кичик илмий ходим бўлиб иш бошлаган. Олима кейинроқ ўсимликлар лабораторияси тавсияси билан аспирантурада таҳсил олди. Р.Верник раҳбарлигидаги номзодлик диссертациясига оид материаллар, асосан, Наманган вилоятидаги Чортоқ адирларига бағишланган бўлиб, ёш тадқиқотчи бу жойларни изчил ўрганиб, бой маълумотлар йигди. Тинимсиз изланишлар тез орада ўз самарасини берди — «Чортоқ адирларининг табиий ўсимликлари ва яйловлари» мавзусидаги номзодлик диссертацияси муваффақиятли ёқланди.

Т.Раҳимова кўп йиллар давомида «Seriphidium» кенжа туркумига оид истиқболли 25та шувоқ турларининг эко-биологик хусусиятларини ҳар томонлама ўрганиб, республикамиз чала чўл ва адир минтақаларига мослашуви-

ни фитомелиорация учун районлаштиришнинг илмий асосларини ишлаб чиқди. Натижада инкирозга учраган шувоқзорларнинг ҳолати истиқболли серхосил турлар хисобига бойитилди. 1995 йили «Seriphidium» кенжа туркумига оид шувоқ турларининг экобиологик хусусиятлари ва улардан фойдаланиш истиқболларига бағишланган докторлик диссертациясини муваффақиятли ёқлаб, таниқли ботаник, эколог олимлар эътирофига сазовор бўлди.

Айни пайтда олима «Марказий Қизилқум яйлов экосистемаларининг ҳозирги ҳолатини ўрганиш ва баҳолан» лойиҳаси бўйича илмий изланишларини давом эттириб, Кўкчағоғ яйловлар харитасини тузиш ишларида қатнашмоқда. Шунингдек, Жануби-ғарбий Қизилқум ва Оролқум ўсимликлар қопламининг ҳозирги ҳолатини ўрганиш ва уларни баҳолан бўйича илмий тадқиқотлар олиб бормоқда.

Т.Раҳимова 150дан ортиқ илмий иш муаллифи, лабо-

ратория ходимлари билан ҳамкорликда ёзган инкирозга учраган яйловларни яхшилашга бағишланган 6 кўлланма ва тавсиялари амалиётга татбиқ этилди. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари ўқувчилари учун «Экология ва табиатни муҳофаза қилиш асослари» (2001), «Экология» (2008, 2011) китоблари, 3 методик кўлланмаси нашр этилган. Қатор илмий мақолалари хорижий давлатларнинг нуфузли журналларида чоп этилган.

Ҳозирга қадар олима ёш тадқиқотчиларга кўпийилли билим ва тажрибасини ўргатиш билан бирга, лаборатория ва дала шароитларида илмий изланишларнинг замонавий услубларини татбиқ этиш борасида маслаҳат ва ёрдам бериб келаётир.

Қаҳрамонимиз ҳамон изланишда — бугун яна Оролнинг сархад билмас саҳросига, эртага Қизилқум чўлига отланади. Қалбида эзгу ният: бу чўллар яқин келажакда яшилликка бурканиб, чирой очажак.

Марҳамат МАТВАФОЕВА,
ЎЗРФА Ўсимлик ва ҳайвонот олами генофонди институтининг катта илмий ходими, биология фанлари номзоди

Инсон муваффақиятга меҳнат ва тинимсиз изланишлар эвазига эришади. Қаҳрамонимиз Лапас Муқаррабов ҳам болалиқдан илму маърифат йўлида изланишдан тўхтагани йўқ. У Форш тумани Гара-ша қишлоғидаги 77-ўрта мактабда ўқир экан, ўзига устоз деб билган кимё-биология ўқитувчиси Усмон Шодмоновдан фан асрорини кунт билан ўрганди. Бу қизиқш уни Низомий номидаги педагогика институтига етаклади.

УСТОЗЛАРГА ЭРГАШИБ...

1983 йили институтнинг (ҳозирги ТДПУ) биология ва қишлоқ ҳўжалиги асослари факультетини аъло баҳоларга тамомлаб, фаолиятини Сирдарё вилояти Оқолтин туманидаги 8-ўрта мактабда бошлади. Кейинчалик ўзи таълим олган ва кадрдон бўлиб қолган мактабига — устозлари ёнига қайтди.

Ўқувчиларга нафақат илму фан сирларини, балки касбий ва ҳаётий сабоқларни ҳам бериб, келажакда жамиятдан ўз ўрнини топувчи, ҳалол ва меҳнаткаш бўлиб вояга етишларига алоҳида эътибор қаратди.

— Ҳеч нарсасга қизиқмай-диган бола бўлмайди, — дейди устоз. — Ўқувчилардаги мойиллиқни милтилаб турган учкунга қиёсласак, педагог сабоқлари билан уни аланга олдириши ва эзгулик йўлида сарф этилишига эришмоғи лозим. Тоғ устозлар таълими шогирдларнинг ҳаёт

йўлларины машъалдек ёритиб турсин.

Бугун Лапас муаллимнинг кўплаб шогирдлари у билан елкама-елка ишламоқда. Ўтқир Қаримов, Олим Рўзи-муродов, Собир Раҳимов устоз йўлини танлаган дастлабки издошлар ҳисобланади. Бегзод Якубов, Гофир Шарифов, Жаҳонгир Қораев ҳам турли фанлар бўйича олий ўқув юртларига таҳсил олиб, элу юрт қорига ярашни мақсад қилган.

Лапас Муқаррабов раҳбарлик қилаётган мактаб ўқувчилари ҳар йили фан олимпиадаси ва билимлар беллашувининг туман, вилоят босқичларида фахрли ўринларни кўлга киритаётгани, касб-ҳунар коллежларига имтиёзли равишда қабул қилинаётгани устозларга муносиб шогирдлар етишиб келаяётганидан далолатдир.

Бердӣёр ҚОРАЕВ,
журналист

ИЛК ЖИСМОНИЙ МАШҚЛАР

катта спорт сари дастлабки қадам

Келажак авлоднинг жисмонан соғлом, ақлан баркамол бўлиб ривожланишида таълим масканларида физиологик машғулотларнинг тўғри йўлга қўйилиши муҳим аҳамиятга эга. Бола ҳаёти давомида мустақил равишда соғлом турмуш тарзига амал қилса, ҳаракатли машқларни фаол бажариб турса, бора-бора бирор спорт турига махр қўя бошлайди. Шу тарзда унинг ақлий қобилияти ва жисмоний саломатлиги мустаҳкамланади.

Пойтахтимизнинг Шайхонтоҳур туманидаги 76-мактабга таълим муассасасида болажонларнинг ҳар бир кунги мазмунли ва мароқли ўтади. Айниқса, хушманзара боғ бағридаги эрталабки бадан тарбия хушхафият билан бошланади. Эрта тонгда мусика садолари остида 8—10 дақиқа машқ бажарган болалар кун давомида тектик, завқ ва қувончга тўлиб юришади. Кичикларнинг гуёки осмонни булғандек қўлларини баланд кўтариб, чуқур нафас олишади. Сўнг энгил ритмик ҳаракат, рақс элементлари, сакраш, югуриш машқлари давом этади. Шу тарзда тана аъзоларининг уйғун ҳаракати таъминланади.

Болалар кун тартибидagi жисмоний машқлар ва соғломлаштириш тадбирлари уларнинг дам олишлари ҳамда соғлиқларини мустаҳкамлашда алоҳида аҳамиятга эга. Машғулотлар пийда юриш, югуриш, сакраш каби унча мураккаб бўлмаган оддий элементлардан иборат. Эрталабки гимнастика ва машқларни ўз вақтида бажариш тана аъзоларининг бир меъёрида — ритм билан ишлашига одатлантиради. Бу эса кун бўйи яхши кайфият билан юришга имкон яратди. Уйнаш, очик ҳавода машқ қилиш ва ювинишдан кейин эса бола ўзини бардам-қувват ҳис қилади ва ўқув машғулоти билан шугулланишга киришади.

— Айни пайтда бочамизда 356 нафар бола тарбияланмоқда. Болажонларнинг жисмоний баркамоллигини мустаҳкамлаш, уларнинг ақлий салоҳиятини ошириш мақсадида куннинг иккинчи ярмида сўнг бадий гимнастика, аэробика машғулоти ўтказиш йўлга қўйилган. Тажрибали мураббийлар ушбу спорт турининг бошланғич элементларини кизикли равиш билан бойитган

ҳолда олиб боради. Машғулотларда ҳар бир болага индивидуал ёндашилади. Бундан ташқари, ҳафтада икки мартаба мураббий бошчилигида барча қўлайлик ва замонавий имкониятларга эга спорт залларида жисмоний-ўқув дарслари олиб борилади ва болаларнинг бўш вақти мароқли ўтишига эришилади. Бу каби жисмоний машқлар кичиклар орасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишга қаратилган. Меҳнатимиз самараси ўларок, тарбияланувчиларимиз жорий йил туман миқёсида ўтказилган "Полвонжон-соғломжон" спорт мусобақасида да иштирок этиб "Энг яхши гимнастикачилар" номинацияси бўйича голиб бўлдилар, — деди боғча мудири Малика Алимова.

— Ҳафтада икки марта "Ким эңил, ким чакон?" эстафетасида ранг-баранг ўйинлар ташкил этилди. Болалар илон усулида сакраш, узоқ ва яқин масофага югуриш бўйича ўзаро беллашдилар, — деди тарбиячи Элмира Усмонова. — Сирасини айтганда, фаол жисмоний машқлар болада ташаббускорлик, ҳалоллик, тартибли бўлиш, озодаллик каби ижобий хислатларни тарбиялайди.

Фаол жисмоний машқлар боланинг руҳий тетиклигини таъминлаш билан бирга унинг ақлий салоҳиятини ҳам ўстиришга хизмат қилади. Ушбу фикрни Шайхонтоҳур тумани кўп тармоқли марказий поликлиникаси болалар шифокори Маъмура Алимухаммедова ҳам тасдиқлайди:

— Тиббиётда болани чақалоқлигиданок жисмоний машқлар билан чиниктириш тавсия этилади. У билан икки ёшдан энгил физиологик машқлар ўтказиш мумкин. Массаж, бармоқ ва тана ҳаракати, оддий шар пуфлаш орқали ўпкада энгил ҳаво алмашишини таъминлаш каби машқлар

фойдали. Копток, кубиклар боланинг бўш вақтида яхшигина овунчоқ ҳисобланади. Ҳар кун жисмоний машқларни бажариш, очик ҳавода турли ўйинлар ўйнаш ва чиниктириш воситаларини қўллаш қон ҳаракатини ҳамда организмда моддалар алмашиувини яхшилайди, мушак, нафас олиш ва асаб системасини ривожлантиради. Жисмоний машқлар тўғри олиб борилса, боланинг соғлиги мустаҳкамланиши баробарида идрок этиши яхшиланади, ахлоқий фазилатлари шакллана боради.

Бироқ шуни унутмаслик лозимки, машғулотларда ёш хусусиятларини ҳисобга олиш керак. Боланинг бирдан оғир машқлар билан шугулланишига йўл қўйиб бўлмайди. Чунки бу ўсишни тўхтатиб қўйиши, умуртка суягининг ривожланишида турли нохушликни келтириб чиқариши мумкин. Оғир машқлар юрак ва ўпкани зўриқтиради. Жумладан, тез-тез шамоллашга мойил болаларга югуриш тавсия этилмайди. Машқларни танлаётганда жисмоний имкониятларини ҳисобга олиб, ҳар бир болага индивидуал ёндашган маъқул. Хусусан, гимнастика билан тўрт ёшдан шугуллана бошлаш тавсия этилади. Дастлабки энгил машқлар танани зўриқтирмай, ақинча, мушак ва пайларни энгил ҳаракатлантиради. Шахмат боланинг дунёқараши, фикрлаш қобилиятини ўстиришга ёрдам беради. Сузиш ҳам танани бақувват ва соғлом қилади. Мушаклар тез ривожланади.

Боғчада болалар тушлиқдан сўнг гимнастика машғулоти яхши кўришар экан. Чиндан ҳам, бадий гимнастика нафосат, гўзалликка ошно этиши билан алоҳида ажралиб туради. Қизалоқларнинг нозиккина жуссаси нафис ҳаракат билан уйғунлик касб этади. Машғулоти давомида қатор тизилган болажонлар бир-биридан кизикли машқларни бажариб, ўзгача завқ ва қувонч туяди. Қизлар кичик спорт маликаларини эслатади гўё.

— Ҳафтанинг деярли ҳар кунини бир соатдан машғулоти олиб борамиз. Дастлаб жажжи маликаларимизга му-

раккаб бўлмаган оддий машқлар: оёқ учиди юриш, уни тўғри бошиш, қоматини тик тутишни ўргатишдан бошладик. Аста-секин мураккаб элементлар ҳам қўшилади. Мухими — болани жисмонан тайёрлаш. Тарбияланувчилар халқа, тасма, аркон, коптокларда гимнастиканинг нафис ҳаракатларини ўрганишмоқда. Болалар кўзидagi қизиқиш ва иштиёқни кўриб улар билан янада кўпроқ шугуллангим келади. Кичикларни жозибали спорт оламига олиб кираётганимдан мамнунман, — дейди мураббий Максуда Абдуллаева.

Боғча тарбияланувчиларининг ота-оналари фарзандининг жисмоний фаоллиги оилавий юмушларда ҳам асосланган қувончмоқда. Улар боғчадаги ҳар бир машғулоти ва жисмоний машқларнинг қандай ўтказилиши, фарзандининг ҳаракат ва интилишлари билан доим қизиқиб туришади.

— Оиламизда ҳамма спорт билан шугулланади. Ўғлим бокс, қизим эса сузишга қатнайдди. Турмуш ўртоғим футбол ишқибози. Мен эса бўш вақт топдим дегунча, соғлигимни мустаҳкамлаш мақсадида машғулот залидаман. Уйимизда ҳар бир кун оилавий бадантарбия билан бошланади. Машқларнинг боғчада давом этиши эса болаларимнинг жамоада ўзини тутишига, умумий тартибга бўйсунуши, мақсад сари интилиши, матонатли бўлишига туртки беради. Жисмоний машқларнинг тўғри йўлга қўйилиши уларнинг эстетик динини ҳам тарбиялашга хизмат қилаётганига ғувоҳ бўлаёямиз, — дейди уй бекаси Наргиза Фаттаева.

Шуни таъкидлаш лозимки, кун тартибини тўғри йўлга қўйиш, соғлом турмуш тарзига риоя қилиш болаларнинг жисмоний камолотида муҳим омил. Бундай тартиб асосида тарбияланаётган боланинг, табиийки, ақлий салоҳияти ҳам юқори бўлади. Ҳар бир оилада, таълим муассасасида соғлом турмуш тарзига қатъий амал қилинган экан, юртимизда баркамол ёшлар сонини кўпайиб бораверади.

Одина
ҚУЛМУРОВА,
ЎЗДЖТУ талабаси

Гандбол айрим жиҳатлари билан аждодларимиз севган миллий ўйинларимиз — «рапида» ёки «ўртага тушарга» ўхшайди. Бугун мамлакатимизда 102 минг нафардан зиёд ўғил-қиз айнан қўл тўпи билан шугулланаётгани ҳам бунини маълум маънода тасдиқлайди.

ОСИЁНИНГ ЭНГ ФАОЛ ФЕДЕРАЦИЯСИ

Миллий матбуот марказида Ўзбекистон гандбол федерацияси томонидан жорий йил мубайнида амалга оширилган ишлар, мусобақаларнинг ташкил этилиши, эришилётган ютуқлар ва келгусидаги вазифаларга бағишланган матбуот анжумани ўтказилди.

— Юртимизда спортни ривожлантиришга берилаётган эътибор ва яратилган юксак имкониятлар натижасида гандбол ҳам кенг оммалашмоқда, — деди федерация раиси Бобокул Сафаров. — 2013 йил гандболчиларимиз ҳаётида унутилмас лаҳзаларга бой бўлди. Спортчиларимиз халқаро майдонларда кечган 30га яқин турнирларда қатнашиб, ҳам маҳоратини оширди, ҳам совринли ўринларини қўлга киритди. Хусусан, 1996 йили туғилган қизлар жамоалари ўртасида 4—16 сентябрда Бангкок шаҳрида кечган Осиё

чемпионатида ҳамюртларимиз муносиб қатнашиб, келаси йили Македонияда ўтказиладиган жаҳон чемпионати йўланмасини қўлга киритди. Шунингдек, Ўзбекистон ўсмирлар терма жамоаси халқаро «Трофи» кубогининг минтақавий саралаш мусобақаларида ғалаба қозониб, 2014 йили Мексикада бўлиб ўтадиган қитъаларо финал босқичига борадиган бўлди. Эътиборли томони шундаки, 23—28 октябрь кунлари Доха шаҳрида ўтказилган Халқаро гандбол федерациясининг конгрессида Ўзбекистон гандбол федерациясининг 2009—2013 йиллар давомида халқаро миқёсда эришган натижалари, нуфузли мусобақаларни ўтказишда кўрсатган ташаббуслари юксак баҳоланиб, «Осиёнинг энг фаол федерацияси» деган эътифори тилди.

Зоҳиджон ХОЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ТАЪТИЛДА ҲАМ СПОРТГА ҲАМРОҲ

Пойтахтимизнинг Олмазор туманидаги 32-болалар ва ўсмирлар спорт мактабидида сузиш бўйича Тошкент шаҳар чемпионати бўлиб ўтди. Мусобақада 1999—2000 йилларда туғилганлар ва ундан кичик ёшдаги ўқувчилар ўзаро баҳс олиб боришди.

Юртимизда спортга, хусусан, болалар спортига қаратилган юксак эътибор натижасида ёш авлоднинг баркамол вояга етишига замин яратилмоқда. Юртошимиз Ўзбекистон болалар спортини ривожлантириш жағрамаси ҳомийлик кенгашининг мажлисида биз учун кўп жиҳатдан янги спорт турларини ўзлаштириш ва ҳаётга татбиқ этиш мақсадида амалга оширилган ишлар хусусида фикр юритиб, сув спортини ривожлантириш масаласига алоҳида тўхталиб ўтган эди.

Сўнгги беш йил давомида мамлакатимизнинг барча вилоятларида намунавий лойиҳалар асосида 25х12 ҳажмдаги 14та замонавий ёппиқ сув ҳавзаси янгидан барпо этилди, 13таси қайтадан қурилди, 83та сув ҳавзаси капитал таъмирланди. Бугунги кунда юртимиз бўйича 203та сузиш ҳавзасида яратилган шароитлардан фойдаланган фарзандларимиз сузиш, синхрон сузиш, сув полеси билан оммавий равишда шугулланмоқда. Сув спортини турлари бўйича спортчиларимизнинг халқаро майдонларда эришган ютуқлари ҳам ана шундай кенг имкониятларнинг бир мевасидир.

Ўқувчиларнинг кузги таътилдаги бўш вақтини мазмунли ўтказиш мақсадида Тошкент шаҳар сузиш федерацияси билан ҳамкорликда ташкил этилган мусобақада 235 нафар спортчи-ёшлар иштирок этган бўлса, уларнинг 72 нафарини қизлар ташкил этди.

Мусобақа 100—200 метрга комплекс, 50—100 метрга чалқанча, эркин, брасс ва батерфляй усулларда ҳамда эстафетали сузиш йўналишларида бўлиб ўтди. Бахслар якунида барча йўналишлар бўйича голиблар аниқланди ва федерациянинг диплом ҳамда эсдалик совғалари билан тақдирланди.

Моҳира БОБОНАЗАРОВА,
БЎСМ директорининг ўқув-спорт ишлари бўйича ўринбосари

Бурҳон РИЗОКУЛОВ олган сурат.

(Давоми. Боши 11-бетда.)

Устоз. У сенга таълим-тарбияга кўшиб ҳаётининг бир қисмини бағишлаган инсон. Кувонсанг, бирга кувониб, хафа бўлсанг, сендан ортиқ қайғурган жонкуяринг. Шундай экан, у берган таълимни оқлаш, она сутини оқлашдек ўта жиддий бурч.

...Қуттимуротов ўриндикқа чўккан кўйи, ҳаёллар оғушида. Балки, янги асар ҳақида, балки, буюк келажак ҳақида ўйлаётгандир. Олдида машҳур Анахита (суб маъбудаси) — устоз яратган Амударё тимсолидаги қиз унга қараб турибди. Орқа фонда оппоқ гулга бурканган дарахт ва ям-яшил дала...

Хўш, рассом нима демоқчи? Бир томошабин сифатида тушундимки, сув бор экан, ижод бор. Дарё билан ижодкор дунёни гуллатиб-яшнатади.

САИДБЕКЖУНИЖ ЖУЖТИЛ ЖУЗУ

Мана, устозга таъриф, устозни севиш-у, устозни англаш...

ИЖОД ЙЎЛИ

Йиллар давомиди ўрганилган таълим-тарбия омонатга ўхшайди. Вақти келиб сен ҳам бошқаларга шу билимни етказишинг, фанга янгилик киритиб, зарур бўлса бошқаларга ўхшамаган ўз йўлингни кашф этишинг мумкин. Асарларида ҳақиқат ва романтикани улғулаган Саидбек Сабирбоев аста-секин тасвирий санъат оламида ўз ўрнини топиб бормоқда. Асли Нукус шаҳрида туғилган Саидбек бугун Ватанимиз пойтахти Тошкентда, ўзи таҳсил олган Камолиддин Бехзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институтида ёшларга дастгоҳли рангтасвир сир-синоатини ўргатмоқда. Кечаги шогирд бугун устоз бўлибди, деб кўпчилик унга ҳавас қилади. Саидбек келажакда миллий удумлар, кийим-кечак ва тарихий жойларимизни, хуллас, она Ватанимизни дунё халқларига яна ҳам яқинроқ таништиришни мақсад қилган. Ўрганиш — бир ҳунар, ўргатиш — икки ҳунар, дейдилар. Масъулиятли ва хайрли ишнинг бошини ушлаган иктидор соҳибига муваффақиятлар ёр бўлишини, касбидан камол топишини тилаймиз!

Несибеи МАМБЕТИРЗАЕВА,
“Ma'rifat” муҳбири

Ma'rifat

ТА'СИС ЕТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Xalq ta'limi vazirligi, Ўзбекистон Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Ўзбекистон Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Farhod RIZAYEV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari), “Учитель Узбекистана”, Mirzakarim XUDDIYEV, Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib), “Учитель Узбекистана”, Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta

Ўзбекистон Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

INDEKS: 149, 150. Г-1118.
Tiraj 35738.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

“Ma'rifat”dan materiallarni ko'chirib hostsh tahririyat raxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqiriz qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-53-14, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 233-56-45, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 233-54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 233-76-40, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.

Navbatchi muharrir:
Zohidjon XOLOV.

Navbatchi:
Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

“Sharq” nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili:
“Buyuk Turon” ko'chasi, 41-uy
U'l yakuni — 20.40
Topshirildi — 21.50